

I.

AZ OSZK 1976—1977-BEN

Az Országos Széchényi Könyvtár 1976—1977. évi működése

A könyvtár az elmúlt két éves időszakban folytatta a reformoknak azt az útját, amelynek előkészítése még a hetvenes évek elején megkezdődött s első eredményei máris mutatkoznak. Ez az évtized világszerte a hagyományos könyvtári munkafolyamatok átalakulását, a célok újrafogalmazását, a feladatok sokrétűbbé és bonyolultabbá válását hozta magával. Ugyanakkor a világméretű információcsere és az ezt biztosító nemzetközi együttműködés elérendő célból napi feladattá vált, meghatározza munkánkat s előmozdítja a módszerek fejlődését. E folyamatból nem maradt ki az Országos Széchényi Könyvtár sem, sőt nyugodt lelkiismerettel megállapíthatjuk, hogy anyagi erőinkhez mérten valamennyi területen lépést tartottunk a fejlődéssel.

Kiemelkedő eseménye volt az 1977-es évnek a könyvtár alapítása 175. évfordulójának megünneplése. A SZÉCHÉNYI Ferenc által létrehozott Országos Könyvtár (Bibliotheca Széchényiano Regnicolaris) alapítóokmánya 1802. november 25-én nyerte el a királyi megerősítést. Az alapító nagy értékű gyűjteményével, amely mintegy 13 000 nyomtatott könyv és 1200-nál több kéziratos mű mellett sok száz térképet, metszetet, továbbá kép-, szobor- és éremgyűjteményt is felölelt, megvetette a magyar kultúra értékeinek feltárására, feldolgozására és megismertetésére hivatott intézmény, majd intézményrendszer alapjait. Így a magyar múzeumügy, az országos közgyűjtemények is erre az adományozásra vezethetik vissza eredetüket. 1977 októberében az Országos Széchényi Könyvtár és a Magyar Nemzeti Múzeum közös központi rendezvényekkel — jubileumi ünnepség, jubileumi emlékkiállítás — emlékezett meg az alapításról és az eltelt 175 év fejlődéstörténetéről.

A jubiláló intézményeknek a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa a haladó nemzeti kultúra ápolásában és fejlesztésében kifejtett történelmi jelentőségű tevékenységükért, valamint a szocialista művelődéspolitikai megvalósításában betöltött szerepükért a Munka Vörös Zászló Érdemrendje kitüntetését adományozta.

1976-ban jelent meg az új könyvtári törvény, amely az ország könyvtári rendszere egységes működtetésére helyezve a hangsúlyt, újrafogalmazta és meghatározta a könyvtárak, így a nemzeti könyvtár tevékenységi körét is. E törvényben megszabott feladatok ellátása könyvtárunk munkájának hosszú évtizedekre szóló programjának alapját képezi.

1976/77-ben nagy hangsúlyt kapott munkánkban az állományszervezés, ezen belül is a hungarika-gyűjtés. E téren az elvi alapok lefektetése szorosan kapcsolódott a hungarika-regisztrálás problémaköréhez. Az elkészült kerettervek már túlmutatnak könyvtárunk kötelezettségein és lehetőségein: a megvalósítandó feladatok részét képezik a Magyar Tudományos Akadémia által a távlati tudományos tervekben meghatározott kutatási főiránynak, a nemzeti múlt értékei és emlékei kutatásának. E munkák hatására a könyvtáron belül máris felismerhetők a hungarikaprogram előtérbe kerülésének, az intézményen belüli nagyobb összehangoltságnak első jelei.

Feltáró munkánk keretében komoly eredmények születtek a munkaszervezet, ill. munkamenet korszerűsítése, az új nemzetközi szabványokhoz való alkalmazkodás terén. Megindult — egyelőre szerény méretekben — a folyóirat- és hírlap-rekatalogizálás munkája.

A *Magyar Nemzeti Bibliográfia* UNIMARC-alapján történő számítógépesítése végső szakaszába érkezett, 1977-ben megjelentek a próbafüzetek. E tény biztosítja, hogy az 1978-as impresszumú kiadványok már számítógéppel előállított nemzeti bibliográfiában fognak megjelenni. Ezzel egy időben a nemzeti bibliográfia rendszerébe tartozó csaknem valamennyi kiadvány átalakítása, gyűjtőkori bővítése stb. megtörtént.

Központi szolgáltatásaink is az átalakulás, korszerűsítés, a munka színvonalának emelése szakaszában éltek. Vonatkozik ez mind a központi katalógusokra, mind a könyvtárközi kölcsönzésre. Fontos eredmény, hogy elkezdjük a majdani Tároló Könyvtár anyagának gyűjtését. 1977-ben a könyvek után sor került az időszakos kiadványok nemzetközi azonosító számozásának (ISSN) bevezetésére is.

Részvételünk a nemzetközi könyvtárügyi munkákban és a nemzetközi információs rendszerekben tovább erősödik. Elég itt az UBC (Universal Bibliographic Control) keretében folyó különféle ISBD-rendszerek kidolgozásában való közreműködésünkre, az ISDS, RISM, valamint a szocialista országok NTMIR-munkáiban való igen aktív részvételünkre utalni. A nemzeti bibliográfiai kérdésével foglalkozó 1977-es párizsi világkonferenciát megelőzően a szocialista országok szakértői könyvtárunkban ültek össze tanácskozássra. 1977-től veszünk részt a washingtoni Library of Congress megosztott katalogizálási programjában.

Eredményeink mellett nem feledkezhetünk el gondjainkról sem. A könyvtári állomány mintegy felének vári elhelyezése a használat szempontjából rendkívül hátrányos: olvasóink kiszolgálása késedelmes, az állandó ide-oda szállítás az anyagot nagymértékben rongálja. Az állomány védelmére (kötetés, restaurálás) tett valamennyi erőfeszítés — a kapacitás elégtelensége miatt — már nem képes a nemzeti dokumentumkincs állapotának folyamatos romlását megakadályozni.

Fájdalmas vesztesége könyvtárunknak és az egész magyar könyvtáros-társadalomnak, hogy alkotó ereje teljében, 1976-ban eltávozott körünkől a nemzeti könyvtári gondolatnak élő reprezentánsa és egyik legodaadóbb munkása, dr. SEBESTYÉN Géza főigazgató-helyettes. Könyvtári pályájának közel két évtizedét töltötte a Széchényi Könyvtárban, megalapozva és elindítva számos olyan munkát, amelyek a könyvtár életében korszakosnak

mondhatók. Élete és munkássága ezen túlmenőleg a hazai könyvtárügybe is beépült, elméleti munkássága és gyakorlati példája révén könyvtáros-nemzedékek tekintik tanítómesterüknek.

A KÖNYVTÁR GYŰJTEMÉNYEI

Állományszervezés

1977-ben napirendre került a könyvtár *Gyűjtőköri Utasításának* módosítása. Ezt egyrészt az intézmény új, szakkönyvtári funkcióinak gyűjtési konzekvenciái tették szükségessé, másrészt a megjelenő dokumentumok mennyiségi növekedése is arra kényszerített bennünket, hogy a nemzeti könyvtár gyűjtési kötelezettségét felülvizsgáljuk s megkezdjük — érdemi elbírálás alapján — a gyűjtés szűkítését.

Az elméleti előkészítő munkák során a Vezetői Tanács 1977-ben többször foglalkozott a kérdéssel s a tárgyalások eredményeképpen megszülettek azok az elvi döntések és állásfoglalások, valamint egyes részletkérdésekre vonatkozó határozatok, amelyek alapján a módosított *Gyűjtőköri Utasítás* 1978-ban elkészül. Külön foglalkozott a vezetőség a Kisnyomtatványtár gyűjtőkörének kérdésével. A hozott határozatok értelmében 1978-ban kidolgozzák az itt kezelt csoportos feldolgozású anyag gyűjtőköri korlátozását.

A *hungarikumok* gyűjtésének és aktív hiánypótlásának érdekében a Gyarapítási Osztály elkészítette a modern könyvek és időszaki kiadványok hungarika-gyűjtési szabályzatát. A részletes utasítás a hungarikumok négy típusának rendjében, korszakok és dokumentumfajták szerint határozza meg a gyűjtés szempontjait, és az új *Gyűjtőköri Utasítás* mellékleteként a törzsgyűjtemény szerzeményezési munkájának alapjául fog szolgálni. Rövidített változata a csereegyezmények céljára került megfogalmazásra.

A gyűjtési határok — egyes szervezeti egységek közötti — korrekciójára több ízben került sor, általában kisebb állományrészek átadásával, ill. átvételével. A Régi Nyomtatványok Tára a törzsgyűjteményi raktárba tette át a TODORESZKU-gyűjtemény nem RMK anyagát, valamint az első kiadások gyűjteményét, a Kisnyomtatványtárban helyezte el a 17–18. századi külföldi apronyomtatványokat. A Színháztörténeti Tárba kerültek a Régi Nyomtatványok Tárában, illetve a Kisnyomtatványtárban őrzött 18. századi iskoladráma-programok, a Zeneműtár viszont átvette a Színháztörténeti Tártól az ESTERHÁZY-irattár *Acta Musicalia* és *Acta Theatralia* anyagát.

Mindez az elvi és gyakorlati munka hozzájárult a gyűjtés pontos megfogalmazásához, a gyűjteményi határok világosabb megvonásához.

Fontos szervezeti változást, de ugyanakkor a munka tartalmi vonatkozásainak megjavítását is jelentette a Gyarapítási Osztály feladatkörének bővítése a dokumentumok egységes gyűjteményi irányítása érdekében.

Állománygyarapítás

Könyvtárunk állománya 1976—77-ben 79 107 könyvvel, 9509 évfolyam időszaki kiadvánnyal, 46 369 kézirattal és 138 629 db egyéb dokumentummal, összesen tehát 273 614 könyvtári egységgel gyarapodott. A két év folyamán az állományból törölt egységek száma 43.900, nagyrészt kinyomtatványok. A tényleges gyarapodás a két év alatt 229 714 könyvtári egység, mintegy 28 ezerrel több, mint a megelőző két évben. A többlet elsősorban a kéziratok gyarapodásából adódik. A könyvtár állománya 1977. december 31-én 5 440 928 egység volt.

A beszerzési források közül a kötelespéldányból származó gyarapodás 1973-tól 1976-ig csökkenő tendenciát mutatott, az 1977-es év viszont újra jelentős növekedést jelzett. (A gyarapodás ezekben: 1973: 92, 1974: 90, 1975: 86, 1976: 83, 1977: 90.) A vételből származó dokumentumok száma az előző évekéhez képest kiemelkedően magas volt. (A gyarapodás ezekben: 1973: 21, 1974: 18, 1975: 14, 1976: 43, 1977: 24.) A különbség csaknem teljes egészében a nagy kéziratgyűttesek vételéből származik. A nemzetközi kiadványcsere révén történő gyarapodás 1976-ban igen magas, a következő évben újra alacsonyabb volt. Az ajándékként kapott anyagból a Finnországban élő kiváló fotóművész, RÁCZ István adománya érdemel említést: szerzői életművét tette ezáltal teljessé. A Fölőpéldány Központ útján számos becses 1850 előtti, állományunkból eddig hiányzott hungarikummal gyarapodtunk.

A számszerűségek viszonylagos kiegyensúlyozottsága mögött azonban néhány nehéz probléma húzódik meg. Már hosszabb idő óta komoly nehézséget jelent a külföldi kiadványok beszerzésének akadozása és késlekedése a Kultúra Külkereskedelmi Vállalat munkaszervezeti és devizális problémái miatt. Ez a helyzet — a folyamatos reklamálás révén — munkatöbbletet hárít a könyvtárra, de ami ennél súlyosabb: azzal a következménnyel jár, hogy a külföldi állomány építése elmarad az évek során kialakított magas színvonaltól, az így keletkezett jelentős hiányok pótlása utólag nehezen lesz megoldható.

A negatív jelenségek körébe tartozik a Nemzetközi Csereszolgálathoz a kultúregyezményes csere keretében spontán érkező kiadványanyag súlylyedő színvonala. Ez részben az önálló kiadványok számának csökkenéséből, részben — az előbbi ténnyel is összefüggően — a keretek formális kitöltéséből: a mennyiségi és nem a minőségi kívánalmak szem előtt tartásából adódik. Az állomány „felhígításának” veszedelmén csak a gondosabb válogató munka tud segíteni.

Alapvető nemzeti könyvtári feladatunknak megfelelően, a külföldi hungarikumok kurrens és retrospektív beszerzésére nagy gondot fordítotunk. Különösen a szomszéd szocialista országok magyar nyelvű kiadványainak beszerzése terén tettünk jelentős lépéseket. (Hiányjegyzékek összeállítása, antikvár piacutatás, új cserekapcsolatok kiépítése stb.) A magyar színháztörténeti dokumentumok pozsonyi anyaggyűjtése befejeződött és folyamatosan történik a másolatok beszerzése is.

A beszerzett könyvek tartalmi megoszlását tekintve (az ETO szakcsoportjait követve) legtöbb mű a nyelv- és irodalomtudomány, valamint

a szépirodalom körébe tartozik, ezt követi sorrendben a történelem, az általános művek (bibliográfiák, lexikonok, könyvtártudomány), társadalomtudomány, művészetek, alkalmazott és természettudományok, vallás, földrajz, filozófia, pszichológia.

A nem kötelespéldányból származó könyvek tekintetében legmagasabb a belföldi beszerzés aránya, ezt követően 1976-ban az első tizenkét ország sorrendje: Románia, Szovjetunió, NSZK, USA, Csehszlovákia, NDK, Jugoszlávia, Franciaország, Ausztria, Anglia, Skandináv államok, Olaszország. 1977-ben a sorrend így alakult: Szovjetunió, NSZK, USA, Románia, Csehszlovákia, Franciaország, Anglia, Jugoszlávia, Ausztria, Olaszország, NDK, Németország 1945 előtt. A két sorrend összevetése is arról tanúskodik, hogy erőfeszítéseink ellenére a szomszéd országokból származó könyvek részaránya csökkent.

Beszerzéseink közül igen fontosnak tekintjük, hogy négy nagyobb magángyűjteményből sikerült a hazai könyvpiacra ma már meglehetősen ritka kiadványokat vásárolnunk. E gyűjtemények jellegükben igen eltérőek voltak: ZACHER Béla könyvgyűjtőtől vásárolt könyvek elsősorban a várbeli természettudományi kézikönyvtár számára jelentettek kiegészítési lehetőséget, a RÉVAI Mór-féle hagyaték jó állapotban levő, szép kötésű archivális és kézikönyvtári példányok beszerzésére adott módot, VARGA Sándor Frigyes gyűjteményéből bibliofil kiadványokkal, FORGÁCS Béla gyűjteményéből ritka első kiadásokkal gazdagíthattuk állományunkat. Antikvár beszerzéseink közül kiemelkedő MARX *Kapital*-ja első kötetének első kiadása (Hamburg, 1867).

Nemzetközi értékű ősnymotatvány-gyűjteményünk két ritka 15. századi nyomtatvánnyal gyarapodott. Mindkettő a humanizmus korának jellegzetes alkotása. A neves olasz tudós, Nicolaus PEROTTUS *Cornucopiae sive linguae Latinae commentarii* (Velence, 1499) című munkáját a 15. században széles körben használták. A velencei ALDUS-nyomdában készült kiadás eddig csak két hazai könyvtárban volt meg.

A könyvnyomtatás korai időszakában, 1470 körül Kölnben jelent meg II. PIUS pápa *Epistola ad Johannem de Aich* című kis munkája. Az AENEAS SILVIUS néven is ismert humanista pápának ez a műve ritkán jelent meg nyomtatásban. Magyarországon fennmaradt 15. századi kiadásról eddig nem volt tudomásunk.

A magyarországi származású isztambuli nyomdász, Ibrahim MÜTE-FERRIKA újabb négy kiadványát sikerült megszereznünk s ezzel MÜTE-FERRIKA tizenhét kiadványa közül már tizenkettő van birtokunkban. Az első folyamatosan működő isztambuli nyomda termékeit világszerte értékes könyvritkaságokként tartják nyilván. A mostani vétel során jutott állományunkba Suuri HASAN efendi több, mint 20 000 szó jelentését illusztráló török–perzsa nyelvkönyve (1742), a történetíró Katib CELEBI hadtörténeti munkája (1729), valamint összefoglaló történeti műve az 1731. év előtti időszakról (1734). Illusztrációi miatt egyedülálló gyűjteményünkben a Nyugat-India történetét elbeszélő, 1730-ban kiadott kis kötet, Tarihi HINDI munkája.

Korai egyetemes nyomdatörténeti jelentőségű dokumentumaink sorát gyarapítja egy kivételesen szép kiállítású új szerzemény, a neves augsburgi

RATDOLT-nyomdában, 1511-ben közreadott *Missale Pataviense*. Említésre méltó még két ismeretlen, 16. századi parasztkalendárium. Mindkettő az 1575. évre szól és a zürichi FROSCHAUER-nyomdában készült.

A régi magyar gyűjtemény nyomdatörténeti jelentőségű gyarapodása egy eddig a szakirodalomban sem említett, 1645-ből származó lőcsei nyomtatvány; PULICHIVS, Valentius: *Laudatio funebris... bey dem Leichenbegängnes der... Anna Reuterin*. Gedruckt zur Leutschaw bey Lorentz Brewnern. Értékes beszerzés a ZSÁMBOKY János által annotált LUKIÁNOSZ-kiadás (Bázel, 1602. RMK. III. 985), valamint BISTERFELD János gyulafehérvári professzor *Scripturae sacrae* című munkája (Leiden, 1654. RMK. I. 889a). BISTERFELD magyar szöveget is tartalmazó művének erről a kiadásáról eddig a szakirodalomnak sem volt tudomása.

A magyarországi könyvkiadás ritka becsű emléke CATO *Disticha de moribus*ának 1659. évi szebeni kiadása (RMK. I. 950). Ez a latin, német és magyar értelmezéseket tartalmazó nyelvkönyv már a múlt század végén olyan ritka volt, hogy SZABÓ Károly *Régi Magyar Könyvtár*-a csupán az akkori segesvári és az azóta eltűnt LUGOSSY-féle példányát említi. Mostani beszerzésünk hozzáférhetővé teszi a művet könyvtárunkban, mivel az eddig csak a gyöngyösi műemlékkönyvtárnak volt meg.

Az újabbkori külföldi hungarikumok közül kiemelkedik KITAIBEL Pál magyar természettudós Bécsben 1799—1812 között megjelent *Descriptiones et icones plantarum rariorum Hungariae* c., 280 színes metszetet tartalmazó műve. E példányt külön értékessé teszi, hogy a latin növénynevek magyar megfelelői is szerepelnek benne egykorú kézírással.

A segéd- és kézikönyvek gyarapodásából tudománytörténeti érdekessége és magyar vonatkozásai miatt megemlíjtük az *Allgemeine Enzyklopädie der Wissenschaften und Künste...* (Hrsg. v. J. S. ERSCH, J. G. GRUBER, Leipzig, 1818—1847.) c. lexikon 82 kötetét. A befejezetlenül maradt magyar sorozat címszavait RUMY Károly, HORVÁT István stb. írták. Ugyancsak magyar vonatkozásai miatt érdekesekek a lipcsei, a rostocki és a strassburgi egyetem régi anyakönyveinek századeleji kiadásairól készült reprintek. Szép kiadású mű a *Weltgeschichte der Architektur* (Bd. 1—14. Hrsg. Pier Luigi NERVI. Stuttgart—Milano, 1974—1977.) c. összefoglaló kézikönyv.

Az időszaki kiadványok gyűjteménye elsősorban régi hazai folyóirat-ritkaságokkal egészült ki (*Uránia*, Vátz, 1794. *Hasonszenvi Közlöny*, Gyöngyös, 1864—65. *Gyermekbarát*, Pest, 1861—62. *Magyar Ifjúság*, Bp. 1894. stb.), de akad közöttük külföldi hungarika is. (*Kedveskedő*, Bécs, 1824. 2×2, Bécs, 1923. *Diogenes*, Bécs, 1927. *Út*, Novi Sad, 1922. stb.)

A *kéziratos* beszerzések köréből a középkort három kódex képviseli: a 14. századot Jacobus de VORAGINE *Legenda aurea*-jának kézirata, tollrajzú díszítésekkel; a 15. századot egy *Psalterium*; a 16. századot egy a század elejéről származó illusztrált német kódex, mely különféle hasznos házi tudnivalókat tartalmaz. Említésre méltó két (korábban kötésként felhasználó) kódextöredék is: egyiket kora (11. századi), másikat görög volta teszi érdekessé.

Történeti forrásértéke miatt kiemelkedően értékes beszerzés SZOLIMÁN szultánnak a 16. sz. közepéről származó levele, ill. a levél eredeti latin for-

dítása, melyben a szultán Magyarországgal kapcsolatos terveiről nyilatkozik a francia királynak.

Az 1690-es évekből származik TELEKI Pálnak, TELEKI Mihály erdélyi kancellár fiának Európa számos városában, egyetemén teleírt emlékkönyve, a kor kiváló magyar és európai tudósainak bejegyzéseivel. Hasonló emlékkönyv — album amicorum — az 1780-as évekből MÁRTON József orvosé és BARTHOLOMAEIDES László evangélikus lelkészé. MÁRTON Göttingában, BARTHOLOMAEIDES Wittenbergben folytatott tanulmányainak emléke a két kötet, sok jeles magyar és külföldi személyiség bejegyzésével, rajzokkal, árnyképekkel.

Igen gazdag a 19. század anyagának kézirati gyarapodása. Kiemelkedően értékes beszerzés JÓKAI Mór korai történeti regényeinek autográf fogalmazványai, melyek Dél-Amerikából kerültek haza. Történeti forrásértékűek egy eddig ismeretlen kéziratos újság számai az 1822/36-os reformországgyűléstől és WESSELÉNYI Miklós levelei 1847-ből. A tudományos életet tükröző tudóslevelezések is újabb darabokkal gazdagodtak. (FRIVALDSZKY Imre természettudós, a két EÖTVÖS, VÁMBÉRY Ármin, STEIN Aurél, GOLDZIHNER Ignác levelei.) Érdekes dokumentumokkal egészült ki JUSTH Zsigmond hagyatéka. A korabeli művészeti életre jellemző adatokat szolgáltat LISZT Ferenc egy 1877-ből származó levele és VASTAGH Gyula műkereskedő levelezése.

A 20. századi írói fondok közül újabb darabokkal egészült ki KRÚDY Gyula és NÉMETH László hagyatékának nálunk őrzött része. Nagy értékű beszerzés ZILAHY Lajos hagyatékának Magyarországon maradt része, az író személyén túlmutató forrásanyaggal. A közelmúlt irodalom- és kultúrtörténetének sokoldalú forrásbázisa KERESZTURY Dezső személyi levéltára. Ez a gazdag, irodalmi és tudományos szempontból egyaránt értékes forrasyegyettes az író műhelyének dokumentumait és kiterjedt levelezését tartalmazza. A kézirategyüttes vételarából KERESZTURY Dezső alapítványt létesített, amelynek kamataiból évente a Széchényi Könyvtár egy-egy kiemelkedő tudományos munkát végző munkatársát lehet majd jutalmazni. Még életében nálunk helyezte el kéziratait és levelezését az azóta elhunyt DIENES Valéria matematikus és filozófus. A felsoroltakon kívül még számos 20. századi író, tudós, művész, újságíró levelei vagy hagyatéka került hozzánk. (BENDEFY László geodéta és tudománytörténész, BAJCSY-ZSILINSZKY Endre, BUDAY György fametsző művész, ELEK Rezső, HEGEDŰS Gyula, KUNSZERY Gyula, RADNÓTI Miklós, SZABADOS András, VERES Péter, WALTER Gyula írók és újságírók, KOLNAI Aurél filozófus, szociológus, NAGY Töhötöm publicista.)

A *Zeneműtár* beszerzései közül kiemelkedő jelentőségű az a MOZART-kézirat, amely az első és mind ez ideig egyetlen magyar közgyűjteménybe került MOZART-autográf. Értékét növeli az is, hogy a mű eddig ismeretlen volt, azt a MOZART-műveket regisztráló KÖCHEL-jegyzék sem tartja nyilván. Ugyancsak becses gyarapodás LISZT Ferenc két eredeti kézirata. Ezen kívül számos 20. századi, ill. kortárs zeneszerző kéziratait sikerült megszerezni. (CSENKI Imre, DOHNÁNYI Ernő, KADOSA Pál, KISZELY Gyula, KURTÁG György, MOLNÁR Antal, VÁNDOR Sándor stb.) E csoportból külön is kiemeljük BALASSA Sándor *Az ajtón kívül* c. operájának kéziratos partitúráját.

A *Színháztörténeti Tár* folyamatosan megvásárolta a fővárosi és vidéki színházak előadásainak válogatott fényképeit. Ez a közelmúltban indított rendszeres gyűjtés a Tár közel 90 000 darabos fotógyűjteményének a kortárs színháztörténet mindazon képi dokumentumait biztosítja, melyek a kutatás és az utókor érdeklődésére a jövőben is számot tarthatnak. Az eredeti díszlet- és jelmeztervek gyűjteménye is számos értékes darabbal gyarapodott. (OLÁH Gusztáv, NEOGRÁDY Miklós, BÁSTHY István, KÖPECZI BÓCZ István, BAJA Benedek, NAJMÁNYI László, WEGENAST Róbert, KÉMÉNDY Jenő, MÁRK Tivadar, MAKAI Péter és mások munkái.) Történeti forrásértékük miatt érdemel figyelmet BUDANOVITS Mária operaénekesnő és BÁRDI Ödön vígszínházi színész hagyatéka.

A *Térképtár* gyarapodásából kiemelkedik Henricus SCHAEVIUS: *Skeleton Geographicum in usus Poeticos et Historicos adornatum* (Brunsvigae, 1662.) c. atlasza. A mű 41 metszetes térképet tartalmaz, kettőn Magyarország is szerepel. Hasonlóan értékes beszerzés a *Temesvarer Banat* c. kéziratos térkép, amely 1725 és 1738 között készült, e terület első felméréséről. Nagy értéket képvisel Cantelli da VIGNOLA olasz származású kartográfus *L'Ungheria* c. 1686-ban készült színes rézmetszetes térképe, melyet KÁDÁR János elvtárs ajándékozott a könyvtárnak.

A *Kisnyomtatványtár* értékes exlibrisekkel és több ritka, a bécsi emigráció köréből származó kommunista röplappal gazdagította állományát. Csaknem száz múlt századi érdekes ponyvanyomtatványt is sikerült beszerezni.

A gyarapításra fordított összeg 1976-ban 5,6, 1977-ben 5,3 millió volt. Az előző évekhez viszonyított emelkedés a nemzetközi csere céljaira való nagyobb arányú vásárlásokban leli magyarázatát.

Feltárás

Katalógusok

A modern könyvek és időszaki kiadványok hagyományos feldolgozási tevékenységét a munka korszerűsítéséből adódó új feladatok, ezen kívül pedig az országos és főleg a nemzetközi, könyvtári-információs együttműködés szabta kívánalmak bővítik, formálják. Ennek megfelelően az elmúlt időszakban a hagyományos könyvtári futószalagot számos szervezeti és munkamenet-korszerűsítési változás érintette. E folyamat egyik legfontosabb mozzanata volt 1976-ban a könyv- és periodika-feldolgozás egységes keretben való összevonása. Ez gyakorlatilag a Katalógizáló Osztály és a Hírlapfeldolgozó Osztály egyesítését jelentette, a feldolgozási munkafázisok tiszta profiljának megteremtése céljából. Az új munkaszervezet a munkafolyamatok ésszerűsítésével a párhuzamos munkák fokozatos kiküszöbölését, a későbbiekben gépesítésre alkalmas könyvtári rendszerek kialakítását teszi lehetővé. A mechanikus munkák időigényének csökkentésével az érdemi gyűjteményalakító és feltáró tevékenység számára is jobb feltételek teremődnek.

A *könyvek* feldolgozása a gyarapodással lépést tartott: a két év alatt elkészült 43 ezer címléírás jól szervezett munka eredménye. A címléírással

a szakozás is párhuzamosan haladt, az újabb ETO-módosítások bevezetése azonban mind a szakozásban, mind a katalógusszerkesztésben és a tájékoztatásban jelentős munkatöbbletet és helyenként nehezen megoldható problémákat okozott.

Megtörtént az egységes periodika-feldolgozási futószalag kialakítása, melynek keretében az eddig könyvként kezelt, valamint a csoportos gyűjteményben tárolt időszaki kiadványok a folyóiratokkal és hírlapokkal együtt, a nemzetközi szabványtervezet (ISBD/S) alapján kerülnek feldolgozásra (átmenetileg kettős feldolgozással, a könyvkatalógus folytonosságának megőrzése érdekében).

A könyvtár rekonstrukciós munkáinak legjelentősebbje, a *periodika-állomány* teljes rekatalogizálása indult meg 1976 szeptemberében, egyelőre kísérleti jelleggel. A hazai időszaki kiadványok korszerű formában való rekatalogizálása nem kizárólag a Széchényi Könyvtár egyik nyilvántartásának rekonstrukcióját jelenti, hanem a hazai tájékoztatás, a hazai és nemzetközi bibliográfiai adatszolgáltatás szempontjából is alapvetően fontos. A most elkészülő felvételeknek sokfajta igényt kell kielégíteniök: alapul kell szolgálniuk a kurrens és retrospektív nemzeti bibliográfiának, biztosítaniuk kell a nemzetközi adatszolgáltatást s alkalmasnak kell lenniök gépi adatfeldolgozásra is. Mindezek a követelmények, valamint az, hogy a nemzetközi szabályzatok (ISBD/S) időközben tovább fejlődtek, a munka elméleti előkészítését rendkívül bonyolulttá tették. A megfelelő felkészült-ségű elméleti csoport létszáma csak a kurrens feladatokat ellátók köréből volt biztosítható s ez rendkívüli megterhelést jelentett a Katalogizáló Osztály részére. A periodika-feldolgozás részletes szabályzatának kidolgozásával, valamint az ezt kiegészítő (utalórendszerre, katalógusokra vonatkozó) szabályzatok létrehozásával az osztály országos viszonylatban is úttörő munkát végzett. 1977-ben szükségessé vált — részben a munka gyakorlati tapasztalatai alapján, részben a nemzetközi szabvány folyamatos változásával összefüggésben — az adatfelvételi szabályzat átdolgozása. Az ezzel kapcsolatos elméleti munka, valamint a már rekatalogizált anyag új módszer szerinti ismételt feldolgozása a tervezett teljesítményt ebben az évben mintegy felére csökkentette.

A rekatalogizálás pontos távlati tervének kidolgozásához felmérés készült a teljes periodikaállomány mennyiségi és minőségi összetételéről. A felmérés számadatait vette figyelembe az a Vezetői Tanácsi előterjesztés, amely a rekatalogizálás perspektíváival, módszerbeli variánsaival, gépesítési lehetőségeivel, idő- és munkaigényével foglalkozott. A végrehajtás végleges formáiról a könyvtár vezetősége 1978 során dönt.

Az ISBN (kiadói) katalógus továbbszerkesztése mellett az ISSN rendszer bevezetésével új feladatként jelentkezett az ISSN (időszakos) kiadványok katalógusának szerkesztése. Ez utóbbinál a vártnál nagyobb feladatot jelentett a sorozati ISSN bevezetése miatt szükségessé vált címléírasi javítások elvégzése, mivel a sorozati címváltozások, valamint a tipológiai határok új értelmezése miatt nem elegendő az ISSN mechanikus feltüntetése.

A katalógus-rekonstrukciós munkák közül az olvasói katalógus részleges rekonstrukciója és a sorozati katalógus rekonstrukciója tovább folytatódott.

A *szakkatalógus* rekonstrukciós munkálataira 1976-ban csak igen kevés idő maradt. A következő évben azonban sikerült újra a kitűzött tervnek megfelelően folytatni a munkát. A rekonstrukció kérdése számos elvi, főként a szakjelzetek folyamatos módosulásával összefüggő problémát vetett fel, amelyekkel többszöri munkahelyi vita után a könyvtár Vezetői Tanácsa is foglalkozott. A döntések alapján kidolgozott terv a rekonstrukció befejezését 1978-tól kezdődően 3 évre ütemezte.

A *Magyar Folyóiratok Repertórium*a alapján készülő cikkszakkatalógus 1965—1970 közötti — korábban elmaradt — korszakának szerkesztése befejeződött, de hely hiányában nem lehetett az olvasók rendelkezésére bocsátani. A további évek lemaradásait is sikerült behozni s így a tájékoztatás számára biztosítani tudtuk a legfrissebb cikkek katalógusát.

1977-ben új feladatként jelentkezett a washingtoni Library of Congress megosztott katalógizálási programjába való bekapcsolódásunk. E ténynek könyvtárunkban hosszú előtörténete van. Magyarország már a program meghirdetését követő évben, 1966-ban a nemzeti könyvtárak bécsi értekezlete után csatlakozni kívánt a programhoz. Az általunk pontosan kidolgozott javaslatok ellenére sem sikerült azonban eredményt elérni, elsősorban a könyvtári elképzelésekkel nem találkozó külkereskedelmi szempontok miatt. A több ízben megszakadt tárgyalások végül is 1976-ban vezettek eredményre. A Library of Congress 1977-re a Kultúra Külkereskedelmi Vállalattal kötött szerződést, a Kultúra ezzel egyidőben a Széchényi Könyvtárral. A szerződés értelmében hetenként eljuttatjuk a Kultúrához a kötelesepdányokból való válogatás alapján és a Library of Congress kívánságainak megfelelően a beszerzésre javasolt művek bibliográfiai leírásait. A Kultúra a műveket beszerzi és a címleírással együtt továbbítja Washingtonba. Sikerült elérni, hogy a könyv megjelenése utáni három héten belül a címleírás, szakjelzetekkel ellátva, a kongresszusi könyvtárban van. A program beindulásának első évében a Kultúra 1833 monografikus kiadvány beszerzését intézte, további 1455 beszerzésre nem javasolt mű megjelenéséről pedig — ugyancsak általunk készített — bibliográfiai leírás formájában tájékoztatta a kongresszusi könyvtárat.

A *különggyűjteményekben* folyó feldolgozó tevékenység — annak ellenére, hogy a létszám évek óta stagnál — említésre méltó eredményekkel járt. A Kézirattárnak sikerült számottevően emelnie a fond-feldolgozás teljesítményét, s ezzel az állomány feldolgozási lemaradását folyamatosan csökkenteni. Előrehaladtak a BARTONIEK-féle kódexkatalógus kiegészítő kötetének munkálatai is. A Régi Nyomtatványok Tárában befejezéshez közeledik az antikvakatalógus kiadásra való előkészítése. A Zeneműtárban felállításra került a *Bártfai Gyűjtemény* és a HAYDN-analektagyűjtemény első cédulakatalógusa, valamint a zenei hanglemezek szakkatalógusa is. A térképek, kismomtatványok és színházi dokumentumok terén is sikerült — a kurrens gyarapodás feldolgozása mellett — egyes régebbi anyagrészek feldolgozását, ill. rekatalogizálását elvégezni.

Bibliográfiák

Kurrens nemzeti bibliográfiai munkálatok

A magyar nemzeti bibliográfia rendszerébe tartozó kurrens időszaki kiadványok folyamatosan megjelentek; címükben, szerkezetükben és gyűjtőkörükben azonban több változást történt.

A *Magyar Nemzeti Bibliográfia* számítógépes előállításához szükséges könyvtári előkészítés és programozás befejeződött. Az input és output berendezések késése miatt azonban a próbaüzemeltetésre és a kurrens füzetek új technikájú előállítására 1976-ban nem kerülhetett sor. E nehézségek ellenére, az 1976-os impresszumú könyvek és az élő sorozatok számítógépes feldolgozása részben kísérleti célokra, részben pedig a kumuláció céljaira 1976-ban mégis megkezdődött. A számítógépes adatlapokra a feldolgozás már a nemzetközileg elfogadott szabványhoz az ISBD/M-hez igazodik.

A nemzeti bibliográfia számítógéppel készített próbaszámai mind a kurrens, mind a kumulatív bibliográfia szerkezeti változataiban 1977-ben jelentek meg. Ebben az évben befejeződött az MNB rendszer próbaüzemlése, melynek keretében 6 kísérleti füzet és e füzetek kumulációja készült el. A teljes 1976-os anyag számítógépes feldolgozása megtörtént, az 1977-es kiadványok adatlapos feldolgozása folyamatos volt. Mindezen eredmények ellenére a kurrens bibliográfia üzemszerű számítógépes előállítása az 1978-as impresszuma kiadványok feldolgozására halasztódott, mert a külső kiadványok adatlapos feldolgozása folyamatos volt. Mindezen eredmények ellenére a kurrens bibliográfia üzemszerű számítógépes előállítása az 1978-as impresszuma kiadványok feldolgozására halasztódott, mert a külső partnerek a határidőket nem tartották be, illetve vállalásaikat csak a részfeladatok megoldása szintjén teljesítették. Ez utóbbi nemcsak az átállás időpontjának módosítását jelentette, hanem tetemes — nem tervezett — többletmunkát okozott (hibaelemzések, javító futások ismételt javítása stb.).

A *Magyar Nemzeti Bibliográfia* 1977. évi 16. füzetétől címet változtattott és *Magyar Nemzeti Bibliográfia. Könyvek Bibliográfiája* címen kerül kiadásra.

A *Magyar Nemzeti Bibliográfia. Zeneművek bibliográfiája* folyamatosan került kiadásra.

A *Magyar Nemzeti Bibliográfia. Térképek bibliográfiája* megindítására külön kiadványként nem került sor. A térképek leírásainak közlése továbbra is a *Magyar Nemzeti Bibliográfia. Könyvek bibliográfiája* feladata lesz.

A *Magyar Folyóiratok Repertóriumának* új címe az 1977. évi 15. füzetétől *Magyar Nemzeti Bibliográfia. Időszaki kiadványok repertórium*a. Gyűjtőköre — a címváltozással egyidőben — kibővült az évkönyvek és nem folyóirat jellegű időszaki kiadványok tanulmányainak közlésével. Megtörtént a szaksoportfelosztás és a szerkezeti szabályzat revíziója is. Az 1976 végéig érvényben volt területi korlátozás miatt összegyűlt leírások egy kb. 12 000 tételt tartalmazó különszámban kerülnek 1978 elején kiadásra.

A két kurrens hungarika bibliográfia címével együtt 1977-től szintén módosította gyűjtőkörét. A *Külföldi Magyar Nyelvű folyóiratok Repertó-*

riuma új címe *Külföldi Magyar Nyelvű Kiadványok*, a *Hungarica. Külföldi folyóiratszemle* új címe *Hungarika Irodalmi Szemle*. Mindkét kurrens bibliográfia a cikkeken és recenziókon kívül 1977-től közli a magyar nyelvű, illetve tartalmilag magyar vonatkozású könyvek leírásait is. A könyvek és folyóiratok lelőhelyére vonatkozó adatokat kiegészítő információként tartja nyilván.

Jelentősen előrehaladtak a kurrens magyar időszaki kiadványok bibliográfiájának munkálatai is. Az 1976-ban megjelent magyar időszaki kiadványok bibliográfiai leírása már az új nemzetközi szabvány (ISBD/S) alapján folyt. A feldolgozás — a nemzetközi tipológiai egységesítés és a tiszta gyűjteményhatárok fokozatos kialakítása érdekében — kiterjedt a könyvtár gyűjteményeiben azelőtt könyvként kezelt nem folyóirat jellegű periodikumokra is. Az 1978-ban megjelenő első kötet a teljes értékű feldolgozást kapó periodikumok leírásait tartalmazza, mintegy 1250 tételt. Ezzel párhuzamosan készült a 2. kötet, mely az egyszerűsített feldolgozással regisztrált időszaki kiadványokat tartalmazza majd, mintegy 1500 tételt.

1976-ban a takarékoság jegyében megtörtént a kurrens bibliográfiák előállítási és tipográfiai felülvizsgálata: ennek eredményeképpen e kiadványok teljes példányszámára vetítve a terjedelemcsökkenés, azaz megtakarítás 1,9 millió lap.

Magyar Könyvészet

A *Magyar Könyvészet* éves kumulációi közül az 1971-es és az 1972-es kötet jelent meg. A jelentékeny lemaradást a számítógépes előállításra való áttéréskor sikerül majd behozni: a már számítógépes adatfelvétellel készült 1976-os év anyaga 1978-ban kötet formájában megjelenhet.

A *Magyar Könyvészet. Tankönyvek* 1971—1972-es kötete, *A magyar bibliográfiák bibliográfiája* 1971—1973-as kötete jelent meg 1977-ben.

A *Magyar Könyvészet* 1961—1975-ös ciklusának *Irodalomtudomány, Nyelvtudomány* c. kötete szerkesztése befejeződött, a nyomdai kézirat előkészítése megkezdődött. A földrajzi és történelmi anyagot magában foglaló rész szerkesztése folyamatosan történik. A *Magyar Könyvészet. Külföldi magyar nyelvű könyvek* 1961—1970 két kötete (Csehszlovákia, Románia) kézírata szintén elkészült.

A *Magyar Könyvészet* 1921—1944 c. retrospektív bibliográfia mintegy 150 000 tételének szakozása befejeződött. Megkezdődött az anyag szakcsoportok szerint való rendezése — ez már a leendő kötetek kialakítását jelenti. A szerkesztési munkák előrehaladását tekintve remény van arra, hogy a kiadványsorozat első kötete 1980-ban nyomdába kerül.

A *Régi Magyarországi Nyomtatványok* 2. kötetének (1601—1635) lektorálása megtörtént, a javaslatok feldolgozása folyamatban van. A tízféle mutató közül hat már részben elkészült. A harmadik kötet munkálatai megkezdődtek.

A 18. századi hazai nyomtatványok számbavétele eredményesen folytatódott: 1976-ban további 22 000, 1977-ben 18 000 példányt regisztráltak s így a nyilvántartott példányok száma ma már közel 90 000. A belföldi gyűjtés lényegében lezárult s befejezéshez közeledik a kutatás a szomszéd

országok területén is (Csehszlovákia, Jugoszlávia, Lengyelország). Sajnálatos, hogy romániai kutatásokra eddig nem nyílt lehetőség.

Az egyházközségi könyvtárak muzeális értékeinek számbavétele folytatódott. A közel négyezer gyűjteménynek már mintegy háromnegyed részében a munka befejeződött.

Szakkbibliográfiai munkálatok

A magyar irodalmi és irodalomtudományi szakkbibliográfia próbafüzete 1976-ban elkészült és széles körben megvitátást nyert. 1977-ben a bibliográfia szerkesztősége nagyobb létszámmal és szervezettebben végezhette munkáját. Ennek eredményeképpen lezárult az 1976. évi kötet anyaggyűjtése és megkezdődött szerkesztése. Befejeződtek a végső formát kialakító és a szabályzatokkal kapcsolatos elméleti munkák is.

1976-ban megjelent a *Magyarországi irodalom idegen nyelven 1945—1968* c. bibliográfia, amely a Szerzői Jogvédő Hivatal megbízásából készült. Az összeállítás a hazai írók külföldi jogvédelménél máris hasznos segéd-eszköznek bizonyult, ugyanakkor tanulságos képet ad a magyar irodalom külföldi elterjedéséről. A második kötet (1969—1979) bibliográfiai anyaggyűjtése rendszeresen folyt.

Az *OSZK mikrofilm-jegyzékei. Új sorozat* keretében 1976-ban megjelent az *Időszaki kiadványok* kötete. A jegyzék az 1970—1973 között fényképezett időszaki kiadványok adatait közli. Más könyvtárak megrendelésére bármelyikről készíthetünk pozitív olvasófilmet — könyvtárunk ezzel az új központi szolgáltatással is elő kívánja segíteni egyrészt a könyvtárak állománykiegészítő munkáját, másrészt a gyakran csak egy példányban meglevő sajtótermékeket máshol is, pl. vidéken hozzáférhetővé kívánják tenni.

A Színháztörténeti Tár közreműködött a Magyar Színházi Intézet kiadásában megjelent *Barokk, klasszicista és romantikus díszlettervek Magyarországon* című bibliográfia összeállításában. Ez a teljes hazai anyagot felölelő kataszter egyúttal a Színháztörténeti Tár legrégebbi szcenikai anyagának (1762—1843 körül) katalógusa is egyben.

Nemzetközi bibliográfiai munkálatokban való részvétel

A RISM (Répertoire International des Sources Musicales) munkák keretében folytatták a hazai gyűjteményekben fellelhető zenei kéziratok bibliografizálását és egyrészt a nemzetközi RISM Központba való továbbítását, másrészt — a magyar—osztrák—csehszlovák cédulacsere keretében — a partnerek igényeinek kielégítését. E téren fontos esemény volt az a háromoldalu tanácskozás, amely 1977 őszén Budapesten zajlott le s megállapodást hozott létre a további és kölcsönös információcseréről a zenei patriotica anyag vonatkozásában. Megkezdődött az eddig megjelent RISM-kötetek magyarországi vonatkozású közléseinek adatkiegészítése, a hibák kijavítása. A RISM főszerkesztősége a magyarországi munkát kiemelt elismerésben és köszönetben részesítette.

Az időszakos kiadványok nemzetközi bibliográfiai nyilvántartása terén mind a KGST együttműködés (IKARSZ), mind pedig a világméretű ISDS (International Serials Data System) keretében teljesítettük vállalt kötelezettségeinket. A párizsi nemzetközi ISDS központba és a rendszer

moszkvai regionális központjába az ISSN-el ellátott hazai időszakos kiadványok feldolgozása, gépi kódolása, jelentése folyamatosan megtörtént.

A nemzetközi könyv- és könyvtártörténeti bibliográfia (*International current Bibliography of the History of the printed Book and Library*) részére a magyar anyagot folyamatosan szolgáltattuk.

Használat

Könyvtárunkat 1976-ban 67 262, 1977-ben 66 534 olvasó kereste fel és 510 483, illetve 431 740 könyvtári egységet használt.

A használt egységek száma évek óta csökkenő tendenciát mutat, különösen kiugró ez az 1977-es évben. A csökkenés részben a könyvek használatában, részben pedig a különgyűjteményi dokumentumok (kisnyomtatványok, zeneművek, színházi anyag) forgalmában mutatkozik. A hírlapok, folyóiratok igénybevétele viszont emelkedő. A mikrofilmen olvasott hírlapok aránya a teljes forgalomnak 17 százalékát tette ki 1977-ben. A beiratkozott olvasók száma nem változott lényegesen (kb. 13 000), s nincs jelentősebb ingadozás az évi látogatások számában sem.

A központi olvasószolgálat munkáját az évek óta fennálló rossz és egyre romló körülmények között látja el. Továbbra is csak nagy nehézségek árán tudtuk — hosszas várakozás és előrendelés útján — az olvasói igényeket kielégíteni. Ennek ellenére sikerült az alapvető működési feltételeken valamit javítani s az 1975-ös év nagyarányú személyi fluktuációját megállítani. A kiszolgálás fejlettebb színvonalának biztosítására jól bevált a könyvolvasótermi önálló csoport szervezése és a létszám emelése. A gyorsabb kiszolgálást segítette elő a mikrofilm-leolvasó gépek számának növelése is a hírlap-olvasóteremben. Az általános olvasóterem kézikönyvtárát — az anyag felfrissítésével, cseréjével, illetve — a helyhiány miatt — gyűjtőköri módosításokkal, sikerült jobban használhatóvá tenni. A nyilvánosszolgálati szabályzatot naprakésszé tették.

A tudományos tájékoztatás személyzete kooperációs kapcsolatban állt a más osztályokon dolgozó szakértőkkel. Elsősorban a Gyarapítási Osztály és a Kézirattár dolgozóival, valamint a régi nyomtatványokkal foglalkozó magas felkészültségű munkatársakkal. Az együttműködés azonban — amely egyébként már hagyományos — továbbra sem kapott szervezeti formát. Ennek oka a szakemberek saját szűkebb munkakörükben való túlterheltsége.

Az Olvasó- és Tájékoztató Szolgálat által adott *írásbeli tájékoztatások*, irodalomkutatások, cikkek kikeresésének száma 1976-ban 513, 1977-ben 587 volt. Hazai intézménynek 338, külföldi intézménynek 164, hazai magánszemélynek 304, külföldi magánszemélynek 294 esetben szolgáltunk felvilágosítással. Gyakran állított össze a Tájékoztató Szolgálat adott témához kapcsolódó könyv, cikk és képanyagot a televízió és különböző kiadók számára. Mint általában, ezúttal is az intézmények kérései voltak a magasabb színvonalúak, sokszor elmélyült irodalomkutatást, témabibliográfia összeállítását igényelték; a magánszemélyek megkeresései között tudományos érdekek mellett egyéni, nem közérdekű, időnként csupán családtör-

téneti érdekességekre törekvők is akadtak. A fontosabb és tipikus kérdések voltak: SÁNTA Ferenc-bibliográfia; HERDER Magyarországon; Iránra vonatkozó munkák; MAY Károly magyar kiadásai; a magyar gyermekirodalom eredeti és fordított munkáinak aránya; KOSSUTH-bibliográfia; DICKENS-bibliográfia; a Magyar Postatakarék Pénztár története; BRUNSZVIK-levelekhez történeti adatok; Perbál község helytörténete; Peter CORNELIUS verseinek magyar forrásai; August MAJORRA vonatkozó cikkek; a lengyel kultúra tükröződése a magyar tömegkommunikációban stb. Az 1977-es év írásbeli tájékoztatásai közül néhány bibliográfiai összeállítást emelünk ki: OSZTROVSZKIJ műveinek magyar fordításai; a képfestő ipar Magyarországon; KÁDÁR János művei idegen nyelven; magyarországi antifasiszta megmozdulások; a maja írás; börtönügy és börtönépítészet Magyarországon stb.

A különgyűjtemények olvasóforgalma 1977-ben valamivel alacsonyabb volt a szokottnál, de ez részben magyarázható átépítés miatti zárvatartással (Színháztörténeti Tár). A különgyűjtemények is számos értékes írásbeli tájékoztatást szolgáltatottak; különösen nagy számú volt ez a Zeneműtárban és a Kézirattárban.

A könyvtárban őrzött dokumentumok alapján az Igazgatási Osztály 42 esetben készített hiteles másolatot. Színlapok és más források segítségével 115 színész kapott — nyugdíja megállapításához — igazolást.

A könyvtárat felkereső látogatók — tanulmányi és szakmai csoportok, egyéni bel- és külföldi látogatók — részére rendszeresen végeztünk vezetéseket, bemutatásokat. Bár örültünk az intézmény iránti érdeklődésnek, a szűk elhelyezésben (Kézirattár, RNYT stb.) ennek hátrányait is éreztük.

1976-ban három *emlékkiállítást* rendeztünk: 150 éves a Matica Srpska, BERZSENYI Dániel születésének 200 éves évfordulója, JANKÓ János múlt századi karikatúrista halálának 80. évfordulója. A Matica Srpska-ról szóló emlékkiállítás a Széchényi Könyvtár legjobb hagyományait idézte fel: a szomszédnépek kultúrájának megbecsülését, írásos emlékeinek őrzését, s rajta keresztül a baráti kapcsolatok ápolását. A kiállítást, melynek megnyitása egybeesett a Magyar Tudományos Akadémia által rendezett tudományos ülésszakkal, újvidéki testvérintézményünk, a Matica Srpska könyvtárának vezető munkatársai is megtekintették.

Könyvtárunk értékeit 1977-ben is számos *kiállításon* mutattuk be. Ezek közül kiemelkedik a Széchényi Könyvtár 175 éves jubileuma alkalmából a Magyar Nemzeti Múzeummal közös kiállítás, amelynek rendezésében az intézmény szinte minden részlege nagy lelkesedéssel működött közre. Saját olvasótermi előterünkben is megemlékeztünk e nevezetes évfordulóról. Ezen kívül még további — igen színvonalas — kiállításokat tekinthettek meg látogatóink: BUDAY György 70. születésnapja alkalmából életét és művészetét mutattuk be, ADY Endre életművét idéztük születésének 100. évfordulóján. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom emlékére nemcsak a főépületben, hanem a Pollack Mihály téri díszteremben is rendeztünk kiállítást.

Ugyanitt került sor két másik nagyarányú kiállítás felállítására: az egyik a szocialista nemzeti könyvtárak szakértőit ismertette meg a hazai bibliográfiai munkálatok eredményeivel, a másik a 100 éve született DOHNÁNYI Ernő pályáját, művészetének sokoldalúságát világította meg.

Saját kiállításainkon kívül számos esetben adtuk kölcsön értékeinket más intézmények által rendezett kiállításokra. A Kisnyomtatványtár plakátjai többek között a Magyar Nemzeti Galéria *Történelmi sorsfordulók a falragaszokon és plakátokon* c. kiállításán, a Berlinben rendezett *Szecesszió Magyarországon* c. kiállításon és Párizsban, az 1900-as évek magyarországi művészetét bemutató kiállításon szerepeltek. Kiemelkedő jelentőségű volt a Magyar Színházi Intézettel Sopronban közösen rendezett díszlettörténeti kiállítás. Ennek keretében a legrégebb hazai és magyar vonatkozású szcenikai anyagot tártuk először nyilvánosság elé. A Régi Nyomtatványok Tára többek között sok dokumentumot kölcsönzött a jubileumi RÁKÓCZI-kiállításra s három olyan, magyar vonatkozású grazi nyomtatvánnyal szerepelt a Steiermarkische Landesbibliothek által rendezett *Literatur in der Steirmark* c. kiállításon, amelyek egyetlen osztrák könyvtárban sem találhatóak. Több Magyarországon megjelent és Iránra vonatkozó művet küldtünk egy Teheránban megrendezésre kerülő nemzetközi kiállításra, amely reprezentatív seregszemléje volt az elmúlt ötven év iranica-irodalmának. 1977-ben anyagot adtunk a *Négyszáz éves Egyetemi Nyomda* Petőfi Múzeumban rendezett kiállításához, *Apollonius kódexünkben* pedig a New York-i Metropolitan Museum of Art kiállításán gyönyörködhetett a műértő közönség.

A Gyöngyösi Bajza József Műemlék Könyvtár — átköltözés miatt — 1976 közepétől zárva tartott. A zirci Reguly Antal Műemlék Könyvtár nagy látogatottságnak örvendett: míg 1976-ban 49 150 vendéget fogadtak, addig 1977-ben 56 900 érdeklődőnek mutathatták be termeiket és értékeiket. Nagy sikert aratott a könyvtárról kiadott képes ismertető is. Gondok azonban itt is jelentkeztek: bár az elmúlt években az épület gombásodása miatt már számos intézkedés történt, 1976-ban újabb helyeken észlelték a gombásodást. Ezért a veszélyeztetett állományrészeket biztonságba kellett helyezni, majd a könyvtár olvasótermét és folyóiratszobáit fűdémcseré miatt kellett kiüríteni.

Raktározás

A raktári helyzet a régi épületekben uralkodó szűkös elhelyezés, a szétszórt-ság, az állandó anyagmozgatás és a szállítási, szervezési nehézségek miatt a legkevésbé sem kielégítő. Ez az állapot az utóbbi időben oly mértékben súlyosbodott, hogy az olvasók ellátásának zavartalanságát is veszélyeztette. A várbeli raktárak működésével, üzemeltetésével kapcsolatos gazdasági, pénzügyi feltételeket biztosítottuk ugyan, de a szükségmegoldásként kialakított munkafeltételeken nem sikerült javítani.

A vári toronyraktárakba 1976-ban mintegy 3700 pfm. anyagot telepítettünk át. Ennek eredményeképpen valamennyi külső raktárban őrzött, valamint ládákban tárolt gyűjteményrész átszállítása, felállítása és rendezése befejeződött. Az 1975-ben fellepett s a megfelelő intézkedésekkel megszüntetett gombafertőzés nyomainak eltávolítására az egész vári állomány portalanítását és vegyszeres fertőtlenítést végeztük el. A nagy volumenű munkában könyvtárunk egész kollektívája részt vett, a munka legnagyobb részét a törzsgyűjteményhez tartozó osztályok dolgozói vállalták. A fertő-

zési veszély végeleges elkerülését a raktárak légtechnikai állapotának műszaki szakértői vizsgálatával biztosítottuk.

A különgyűjtemények anyagának vári elhelyezése is folytatódott. A Kisnyomtatványtár a hivatalos és használati nyomtatványokat költöztette a várba. A továbbiakban már folyamatosan kell végezni az évi mintegy húszeszes nagyságrendű anyagrészt várba szállítását és helyszíni beosztását. A hivatalos és használati dokumentumok vári raktározásával mód nyílt a tárban levő anyag biztonságosabb és áttekinthetőbb elhelyezésére. Változtatlanul probléma viszont a grafikai plakátok és metszetek elhelyezése. A korszerűtlen tárolás árt az anyagnak és nehezíti a hasonlítás, feldolgozás munkáját. Hasonló a helyzet az exlibris-gyűjteménynél is. A Színháztörténeti Tár anyagából is számos dokumentumot a vári raktárakba kellett szállítani. Komoly tárolási nehézségekkel küzdött a Térképtár. Az új térképtároló szekrények többszörös javításra szorultak, aminek következtében a gyűjtemény nagy része több mint egy éven át máglyázottan állt és hozzáférhetetlen volt. 1977 végére sikerült a teljes állományt a táron belül megnyugató módon elhelyezni.

A vári toronyraktárak üzemelésével kapcsolatban változatlanul súlyos problémákkal kellett szembenézni. A toronyraktárak felvonói még mindig nem működnek, így már negyedik éve mind a betelepítés, mind a kiszolgálás az állomány épségét is veszélyeztető kézi szállítással történik. 1977 végéig hiányzott a várral a telefon-összeköttetés, a szállításhoz szükséges gépkocsis-ellátás állandóan akadozott, ezért az olvasók kiszolgálása késedelmes és időpontja bizonytalanná vált. Nem került megoldásra az ideiglenes szellőzés rendszere sem. A vári ún. nyugati raktárrész megépítése is évek óta húzódik és ez a hírlapraktári állomány elhelyezésében és forgalmazásában egyre nagyobb gondot jelent.

1977-ben súlyosan érintette a könyvtár működését az az átépítési munka, amely a Rosenberg házaspár utcai épületben — a betelepített raktárban is — az év közepén megkezdődött. Az itt elhelyezett alapvető fontosságú magyar hírlapanyagot hosszú időn keresztül nem lehetett az olvasók rendelkezésére bocsátani.

A könyv- és periodikaraktárban folyamatosan végeztek különböző rendezési, átcsoportosítási és számrevíziós munkákat. Mindez a raktári rend belső megszilárdulását segíti elő. A rutinmunkák mellett új feladatokat is meg kellett oldani: 1977-ben bevezették az időszaki kiadványok és az egyszerűsített feldolgozású (azelőtt csoportos) periodikumok új jelzetrendszerét. A folyamatos raktári munka — a lehetőségekhez mérten — eredményesen és tervszerűen folyt. A központi raktárak forgalma 133 179 kötet könyv, 111 105 kötet hírlap, illetve folyóirat és 149 918 füzet kurrens időszaki kiadvány volt. Ebből 24 283 kötet könyvet és 31 777 kötet periodikumot külső raktárakból kellett az olvasótermekbe szállítani!

A Főlépéldány Központ Rokolya utcai és Beloiannisz utcai raktáraiban 1976-ban végrehajtott rekonstrukció biztonságosabb raktári feltételeket teremtett. A Rokolya utcai raktár 50 000 kötetes állományában a raktári revíziót is elvégezték.

Sajnálattal, és a nemzeti könyvtár állománya iránti felelősséggel kell megállapítanunk, hogy a rossz elhelyezés, a szállítások gyakorisága és a többi

körülmény nemcsak a raktári dolgozók terhelését fokozza, hanem az amúgy is megviselt könyvtári állomány további rongálódásához vezet és a védelem kötelező érvényesítését gátolja. Amikor a könyvtár a legnagyobb erőfeszítést fejt ki állománya megóvása érdekében, ugyanakkor szinte tehetetlen a további rongálódás elkerülésében. A jelenlegi raktári helyzet nemcsak a gyűjtemények állapotát veszélyezteti, hanem a megőrzés biztonságosságát is kérdésessé teszi. A súlyos problémákkal — amely jórészt rajtunk kívül álló körülmények vetületei — az elkövetkező időkben szembe kell nézni.

Állományvédelem és reprográfia

A könyvek és időszak kiadványok köttetése a belső kapacitás által meghatározott mértékben történt. A külső kötészetben köttetett egységek száma az előző évekéhez képest visszaesett, mivel a rendelkezésre álló pénzügyi fedezet bizonytalansága a rendszeres megrendelői kapcsolatok kiépítését akadályozza (1976: 3818, 1977: 1569). Saját kötészeti üzemünk termelését 1977-ben a szokásosnál jóval magasabb számú könyvtári kiadvány kötése is terhelte. Az állományból 1976-ban 9410, 1977-ben 9037 egység került be-kötésre.

1977 folyamán megtörtént a könyvkötő üzemek munka- és anyagel-számolási rendszerének véglegesítése. Az önköltségszámítás bevezetésének lehetőségére már 1976-ban folytak vizsgálódások, a következtetések levonására, intézkedések meghozatalára azonban még nem kerülhetett sor.

A különböző üzemek munkáját mind a két évben erősen hátráltatták olyan objektív tényezők, amelyek a munkák leállítását vagy csökkentett ütemű végzését eredményezték. A Rosenberg hp. utcai épületben 1976-ban a kazánok leromálása és ennek következtében a fűtés megszűnése hosszabb időre megbénította a Hírlapállományvédelmi Üzem és a Mikrofilmtár működését. 1977-ben ugyanitt különböző átépítések késleltették a rendszeres termelést. Átépítés és felújítás miatt volt kénytelen átcsoportosítani munkatérőit a Restauráló Laboratórium is 1977-ben. Komoly problémát jelentett 1976-ban az állományvédelmi mikrofilmezés részére a nyersanyaghiány.

A restaurálási munkák középpontjában évek óta a mikrofilmezés előtti hírlapjavítás áll. Ennek során 1976-ban 40 975, 1977-ben 40 510 lapot javítottak. A laminált lapok száma 1977-ben már két és félezer volt.

A Restauráló Laboratórium a különgyűjtemények és a műemlékkönyvtárak állományából 1976-ban 4283, 1977-ben 2070 állományi egység restaurálását, ill. konzerválását végezte el. Ezen kívül — az átépítés ideje alatt — 1977-ben különböző egyházi könyvtárakban 3297 kötet javítását végezték el.

A restaurálási munka technikai fejlesztése érdekében komoly erőfeszítések történtek. Ezek közül legfontosabb a papírhasítás módszerének bevezetésére való felkészülés.

Nem hallgathatjuk el azt a tényt, hogy a restaurálásra szoruló anyag mennyisége és a restaurálás kapacitása között olyan ellentét mutatkozik, amely állományunk szinten tartását, további romlásának megakadályozását kérdésessé teszi. Nem arról van ma már szó, hogy gyűjteményeink állaga — a

különben rendkívül igényesen végezett javító és restauráló tevékenység következtében — javulna (nem az egyes kiadványokat, hanem az egészet tekintve), hanem arról, hogy a jelenlegi létszámmal anyagunk — az évek során — még rosszabb állapotba is kerülhet. Olyan feszültség ez, amelybe nem lehet belenyugodni és amelyet nehéz helyzetünkben is feltétlenül fel kell tudni oldani.

A magyar hírlapok retrospektív állományvédelmi mikrofilmmezését tovább folytatjuk. 1976-ban 1,2 millió negatív mikrofilmkocka készült 2,3 millió hírlapoldalról. A következő évben az átépítések miatt a teljesítmény csak mintegy 400 ezer mikrofilmkocka volt, mintegy 800 ezer hírlapoldalról. Az itt felszabaduló munkaidőt a már korábban lefénképezett hírlapok mikrofilmjeinek feldolgozására, állományba vételének előkészítésére fordították. A két év alatt kb. 2 és fél millió kocka diaposzítív olvasófilmet állítottak elő.

A különgyűjteményi dokumentumok állományvédelmi mikrofilmzése 1976-ban kétszerese volt a tervezettnek, a következő év — a fényképezés kényszerű leállása miatt — csak szerény eredményeket hozott. Elsősorban a színházi dokumentumok közül sikerült nagyobb mennyiséget mikrofilmre venni.

Helyszíni mikrofilmzést végeztünk — állománykiegészítési céllal — az Esztergomi Főszékesegyház könyvtárában és Jugoszláviában. Szolgáltatásként — más könyvtárak és magánszemélyek részére — a két év alatt mintegy 160 ezer negatív és 1,8 millió pozitív mikrofilmkocka, valamint 43 ezer fotóreprodukció és fotónagyítás készült el.

Az 1977 végén megérkezett Pentakta mikrofilmlap gépsor munkába állítása megtörtént, a kísérleti filmzés is lezárult. A mikrofilmlap-készítés könyvtári szabályzata kidolgozás alatt van, az üzemszerű termelés 1978-ban kezdődhet.

A Sokszorosító Üzem 1976-ban még kielégítette a jelentkező igényeket, a következő évben azonban — részben a megrendelések rendszertelen érkezése, részben munkaerőgondok miatt — az anyag torlódott s a teljesítések a következő évre csúsztak át. A két év alatt összesen 25 és fél ezer xeroxfelvétel készült lemezre, a rotaprint sokszorosítás nyomószáma 24 és fél millió volt. Szolgáltatásként mintegy 270 ezer xeroxmásolatot készítettünk.

1976-ban a könyvtár vezetősége megtárgyalta és jóváhagyta a Mikrofilmtár országos könyvtári mikrofilm központtá való továbbfejlesztésének hosszú távú tervét. A Széchenyi Könyvtár már most megfelelő gépparkkal és könyvtári háttérrel rendelkezik ahhoz, hogy a magyarországi könyvtárak számára ezt a szolgáltatást fokozatosan kifejlessze.

K Ö Z P O N T I S Z O L G Á L T A T Á S O K

Kötelespéldány szolgálat

A könyvtári rendszer megújítását célzó könyvtárpolitikai intézkedések sorában 1977 végén jelent meg a kötelespéldány rendelet módosítása, az 5/1977. K. M. sz. rendelet és az 1/1977. K. F. sz. irányelv. Így a végre-

hajtásban leginkább érdekelt Kötelesspéldány Szolgálat tevékenysége a beszámolási időszakban csak az előkészítő munkákra szorítkozhatott. Többek között elkészült a *Tájékoztató a sajtótermékek tudományos célú kötelesspéldány szolgáltatásáról* című útmutató, és azt a kiadók, nyomdák és sokszorosítók megkapták; az 1976-ban megkezdett nyomdaviszsgálatok folytatódtak és a kötelesspéldány szolgáltatására kötelezett nyomdák és sokszorosítók nyilvántartásba vétele rendszeressé vált; az új elosztási rendszer előkészítése (pld. az új nyilvántartások kialakítása, a szállítás megszervezése stb.) megtörtént.

A beérkezett kötelesspéldányok mennyisége — az 1976-os átmeneti visszaesés után, mely nyilván a papirtakarékosság eredménye volt — 1977-ben a korábbi évekhez viszonyítva ismét növekedett (1976: 1 022 698, 1977: 1 070 025 egység). A kötelesspéldányokból az OSZK részesedése 160 170, ill. 164 571 db volt, a hazai könyvtáraknak a két év alatt összesen 1 091 589 db jutott. Fölőspéldánynak bizonyult 676 393 db.

Elkészült és 1977-ben megjelent *A magyarországi nyomdák és sokszorosítók jegyzéke és kötelesspéldány szolgáltatásuk az 1974—1976. években c. kiadvány.*

A nemzetközi szabványos könyvszámozás (ISBN) rendszere megszilárdult. Az ISBN alkalmazása csaknem teljessé vált: 1976-ban a hivatásos kiadók 98,1 1977-ben 97,3 százaléka ISBN-számmal ellátva jelentették meg kiadványaikat. A rendszer kiépítése érdekében felülvizsgálatra került az ISBN gyűjtőszámok alá sorolt, nem hivatásos kiadók tevékenysége és a nagyobb mértékben publikáló intézmények önálló kiadói számot kaptak. A nem hivatásos kiadók ISBN-számmal ellátott kiadványainak aránya 58,7, ill. 67,2 százalék volt. A közös kiadásban megjelenő, külföldön előállított magyar nyelvű könyvek ISBN-számmal való ellátásának érdekében az újvidéki Fórum Könyvkiadó Vállalattal eredményes tárgyalásokat folytattunk.

1976 végén a Kötelesspéldány Szolgálat keretében megkezdte működését a Magyar ISSN Iroda, azaz megindult a belföldi időszaki kiadványok szabványos (ISSN) számozása is. A hosszú elméleti előkészítést — kiadványtipológiai vizsgálatok stb. — kívánó munka eredményeképpen 1977 végén már közel másfélezer hazai időszaki kiadvány rendelkezett ISSN-számmal.

Központi katalógusok

A Könyvek Központi Katalógusa reformjának előkészítése jellemezte az 1976-os évet: ezen a téren számos vizsgálatot, elemzést végeztek. A katalógus új gyűjtőköri tervezetét és a racionálisabb munkamenet bevezetését 1977 elején hagyta jóvá a könyvtár vezetősége. Ennek értelmében meg kell kezdeni mind a jelentő könyvtárak körének, mind a nyilvántartott anyagnak csökkentését. A tematikai csökkentést csak fokozatosan lehet végrehajtani: pl. az időszaki kiadványok átirányítását a folyóiratok központi katalógusába, vagy a régi, 1800 előtti hazai kiadványok nyilvántartásának átadását a könyvtár más részlegének. A tájékoztatás meggyorsítására a beérkezett cédulákból azonnal használható „előkatalógus” építését kezdték el, így az

eddiggi szakaszos feldolgozás helyébe a folyamatos és komplex munkamenet lépett.

A Könyvek Központi Katalógusának 1976-ban 156, 1977-ben 151 (98 budapesti és 53 vidéki) könyvtár küldte el bejelentéseit, közel 400 ezer cédulát. A beosztott katalóguslapok száma kb. 280 ezer, az előkatalógusba 50 ezer karton került. Az adott tájékoztatások száma évről évre emelkedik (1976: 18 871, 1977: 19 428).

Új szolgáltatásként indult útjára 1976-ban a *Külföldi Társadalomtudományi Kézikönyvek* c. lelőhelyjegyzék, mely ezentúl évi két számban, későbbiekben pedig kumulálva tájékoztat a magyarországi könyvtárakban található külföldi kézikönyvekről a társadalomtudományok köréből. E kiadvány címelírásaiban használták Magyarországon először az ISBD/M egy egyszerűsített változatát. A kiadványban közölt címanyag és mutatók céduláiból az osztály katalógust szerkesztett.

A Clearing-állomás 1976-tól már rendszeresen folytatta a központi katalógusba küldött cédulák másoltatását és a szak szerint illetékes tájékoztató központokhoz való továbbítását. A cédulákat mindenütt a szaktájékoztatás követelményeinek megfelelően használták fel, a kooperációs megoldás tehát helyesnek bizonyult. A 19 partner-intézmény közül 9 saját jegyzékében publikálta a címeket, 10 pedig központi katalógusába építette. (A szétküldött cédulák száma 1976-ban 47, 1977-ben már 61 ezer volt.)

1976-ban megjelent és széles körben terjesztésre került a központi katalógusról készült tájékoztató. 1977 folyamán a Könyvek Központi Katalógusához telepítették a Könyvtári Kataszter munkálatait. A kialakítandó nyilvántartás célja az egyes könyvtárak tevékenységéről, ill. a könyvtári rendszer egészének működéséről nyújtandó tájékoztatás. Az év során javaslat készült az adatszolgáltatással, ill. a nyilvántartással kapcsolatos jogszabály szövegére és elkészült az adatlapok tervezete is. Az operatív munkák előfeltétele a jogszabály megjelenése.

A Külföldi Folyóiratok Központi Katalógusában 150 185 bejelentett adat nyilvántartásba vételét végezték el. Az adott tájékoztatások száma 1976-ban 12 231, 1977-ben 13 409 volt.

1976-ban megjelent a *Kurrens küldölni időszaki kiadványok a magyar könyvtárakban 1974/75* c. lelőhelyjegyzék. A kiadvány gyűjtőköre kibővült: az időszaki kiadvány fogalmát korszerűen értelmezve, a közölt címek száma jelentősen megnőtt (16 500). A jegyzék — ezúttal először — a könyvtárakban meglévő állomány adatait közli, ellentétben a régi gyakorlattal, amely a könyvtárak megrendelésein alapult. (Az elvégzett összehasonlítás a kettő között 25 százalék eltérést mutatott.) A lelőhelyjegyzék 1976/77-es kötetének munkái is előhaladtak és így az 1978-as megjelenés biztosított.

1977 elején került a Vezetői Tanács elé a Külföldi Folyóiratok Központi Katalógusa osztályának 1976-os felülvizsgálatáról készült jelentés, amely megállapította, hogy az 1960-as MM utasítás kellőképpen végig nem gondolt előírásai születték a jelen problémáinak nagy részét. A kb. 50—60 000 címet tartalmazó katalógus tükrözi mind az OSZK, mind a jelentő könyvtárak munkájában bekövetkezett változásokat, a változó elveket és elvi tisztázatlanságokat. Mind a könyvek, mind a folyóiratok központi katalógusainak egyik alapproblémája, hogy a jelentő könyvtárak túlságosan nagy száma

ellentétben van a könyvtárak megőrzési és szolgáltatási lehetőségeivel, és ezáltal a dokumentumok nyilvántartása igen sok esetben értelmét veszti. Ezért vált szükségessé a retrospektív folyóirat lelőhelyjegyzék kiadása érdekében a nyilvántartott állományadatok verifikálása országosan körözött preprintek formájában. A tapasztalat azt mutatta, hogy 25–30 százalékos a régi nyilvántartásban szereplő adatok bizonytalansága, azaz a preprintek nyomán az adatok közel egyharmada módosul.

A beszámolási időszakban a cím- és állományszerkesztés a retrospektív katalógus mindkét sorozatának (általános és szláv) címanyagából folytatódott. Lényeges eredményként könyvelhető el a preprintek megjelentetésének rendszeressé válása: 1977-ben hat jegyzék szerkesztése és ugyancsak hat füzet megjelentetése és köröztetése történt meg. Az igazolt adatokból készítenő új katalógus felállítás helyett a régi katalógusok felújítására került sor. A katalógusépítéssel és szerkesztéssel párhuzamosan megtörtént a bejelentő könyvtárak körének felülvizsgálata is.

A központi szolgáltatások új jogi megalapozása érdekében elkészítettük a központi katalógusokra vonatkozóan kiadandó KM utasítás tervezetét.

Könyvtárközi Kölcsönzés

A Könyvtári Kölcsönzés munkája az elmúlt időszakban átalakulóban volt. Ez a folyamat két vonatkozásban is érvényesült; a belső munkák jobb szervezése és folyamatos ellenőrzése révén sikerült a korábbi lemaradásokat megszüntetni és a zökkenőmentes ügyintézését biztosítani. Ugyanakkor nagyobb gondot fordított az osztály országos feladatainak jobb megoldására. Több módszertani körlevelet küldtek ki az érdekelt hazai könyvtáraknak a külföldi szabványok kölcsönzéséről, az amerikai egyetemi disszertációk beszerzéséről és tájékoztatást adtak egyes nagyobb külföldi könyvtárak szolgáltatásairól is. Erőfeszítések történtek annak érdekében, hogy a könyvtárak kooperatív szolgáltató készsége növekedjék. Ezt szolgálja az a konzultatív bizottság is, amely a terület legjobb szakembereiből tevődik össze s feladatai között számos, a könyvtárközi kölcsönzés megjobbítását és meggyorsítását célzó terv és gyakorlati intézkedés kidolgozása szerepel. Könyvtárunk lépéseket tett a külföldi könyvtárközi kölcsönzés decentralizálásának előmozdítására is. Részt vettünk a könyvtárközi kölcsönzés új jogszabálytervezetének kidolgozásában, amelytől e szolgáltatás korszerűsítését és szervezettebbé válását várjuk.

A könyvtárközi kölcsönzés forgalma az előző évhez viszonyítva 4,7, s 1977-ben újabb 9,3 százalékkal nőtt. (A beérkezett kérések száma 1976-ban 25 060, 1977-ben 27 000 volt.) A növekedés a belföldi kéréseknél jelentkezik, a külföldi megkeresések száma egyre csökkenő tendenciát mutat — feltehetően a már megindult közvetlen kölcsönzések következtében. A külföldi kéréseket 85, ill. 82 százalékban sikerült kielégíteni; az anyag nagyobb részét másolat formájában juttattuk ki. A belföldi kérések közel felénél csak közvetítő tevékenységet láttunk el: bibliográfiai ellenőrzés, adatkiegészítés és lelőhely-megállapítás után a kéréseket közvetlen elintézésre az illetékes belföldi könyvtárnak adtuk át. A kérések másik részét külföldi

könyvtárakhoz küldtük ki: kielégítésük az év végéig 71,3 százalékos volt.

A külföldről kért anyagért térítésként felhasznált devizális kiadásaink évről évre emelkednek. A másolatokra 1976-ban 380 000, 1977-ben 400 000 forintot, portókötségekre 33 600, ill. 34 000 forintot fizettünk ki. Ennek oka részben az áremelkedés, részben az a tény, hogy a kért anyag egyre nagyobb százalékát gyorsan és sikerrel csak a nagy központi szolgáltató könyvtáraktól tudjuk beszerezni, amelyek nagy forgalmukra való tekintettel meglehetősen drágán adják szolgáltatásaikat.

A szocialista országok közül legfontosabb partnerünk a Szovjetunió: az 1976-os adatok szerint az összes beérkező anyag közel 10 százalékát kaptuk tőlük. A mi ellenszolgáltatásunk ennek csupán egyheted része volt. Az NDK is többet küldött, mint amennyit kért, míg Csehszlovákiának mi adtunk lényegesen többet a kapottnál. A többi szocialista országgal a forgalmunk kiegyenlített, számszerűleg nem túl jelentős. A szolgáltatások kölcsönösen díjmentesek.

A tőkés országok közül legfontosabb partnerünk az NSZK, 1976-ban a külföldi anyag közel 30 százaléka érkezett tőlük. Mivel könyvtárközi kölcsönzésük decentralizált, igen sok, mintegy 130 NSZK-beli könyvtárral állunk kapcsolatban. Ezek nagy része díjtalanul kölcsönöz és másol nemcsak német, hanem idegen anyagot is. Második legnagyobb partnerünk Anglia a Boston Spa-i központ révén. További jelentős partnerek még Svédország, Franciaország és Svájc.

1977-ben 43 ország könyvtáraival álltunk kölcsönzési kapcsolatban. A legtöbb könyvet és másolatot az NSZK-ból, a Szovjetunióból, Angliából, Svédországból, Svájból, Hollandiából és Franciaországból kaptuk.

A legtöbbet küldtünk az NSZK-ba, Csehszlovákiába, a Szovjetunióba, Jugoszláviába, Angliába, az Egyesült Államokba és Ausztriába.

Nemzetközi Csereszolgálat

A Nemzetközi Csereszolgálat a hungarikabeszerezésben kiemelkedő eredményeket ért el. A külföldről kapott anyag nagy részét — elsősorban a nem magyar vonatkozású dokumentumokat — a gyűjtőkörileg illetékes könyvtáraknak osztotta szét. A két év alatt beérkezett összesen 41 711 könyv, 21 583 db hivatalos nyomtatvány és 3674 évfolyam időszaki kiadvány, amelyek mintegy negyötöd részben más könyvtárak állományát gazdagították.

A külföldre küldött anyag jelentős része a szocialista országokba került, részben a kultúregyezményekben meghatározott automatikus kiadvány-csere formájában, részben pedig támogatásként a szomszédos országokban működő magyar képviseltek, ill. magyar érdekeltségű intézmények hazai könyvekkel való ellátása érdekében. Ez a támogatás — amelynek finanszírozására a költségvetésben biztosított anyagi eszközök mellett a Kulturális Minisztériumtól külön hitelkeretet is kaptunk — az érintett intézmények hatásosabb tevékenységét és a határokon kívül élő magyarság anyanyelvi kultúrájának ápolását egyaránt elősegítik. A más országokba küldött anyag

a teljes kiküldött mennyiségnek mintegy egyötödét teszi ki. (Kiküldés 1976-ban: 31 356 könyv, 4277 évf. időszaki kiadvány, 1977-ben: 34 906 könyv, 4280 évf. időszaki kiadvány.)

Főlépéldány Központ

A Főlépéldány Központ a két év alatt mintegy 125 hazai könyvtárnak 47 140 könyvtári egységet juttatott. Nemzetközi csere és értékesítés céljára 10 479 kötetet adtak át. A könyvtáraktól átvett főlépéldányok száma egyre kevesebb: a két év alatt 73 493 könyvtári egységet vettünk át. A Központ megfeszített ütemben folytatja feldolgozó munkáját, ennek ellenére ma már nyilvánvaló, hogy a még mindig kb. 500 m³-nyi, pincékben tárolt anyag felszámolására — az 1981-ben meghatározott időpontra — alig van lehetőség, részben a személyzeti nehézségek, részben a tárolási lehetőségek szűkös volta miatt. Mindemellett a feldolgozás jelentős részeredményeket ért el: az 1501—1660 között megjelent idegen nyelvű kiadványok feldolgozása befejeződött és sikerült befejezni az 1711 és 1850 között megjelent hungarika-kiadványok feldolgozását is. Ezzel az állomány legértékesebb részének feldolgozása befejezést nyert. Ezek az eredmények jelentős részben köszönhetők a jobb, racionálisabb munkaszervezésnek.

Az *országos tároló könyvtár* programját 1976-ban felsőbb szinten jóváhagyták s röviddel ezután megkezdődött a tároló könyvtár gyűjteményének tervszerű gyarapítása. 1977 végén már 25 081 kötet volt a tároló könyvtár állományába jelölt dokumentumok száma, amelyek leltározásra, szükség szerint katalogizálásra, ill. kardex-nyilvántartásra kerültek. Ezzel párhuzamosan megkezdtük a tárgyalásokat a jelentősebb budapesti nagykönyvtárakkal a könyvtárak megőrző tevékenységéről — a tároló könyvtár kidolgozás alatt álló gyűjtőkörével összefüggésben.

A Főlépéldány Központ raktározási feltételei jelentősen javultak a Rokolya utcai és a Beloiannis utcai raktárak rekonstrukciójával.

TERVEZÉS, FEJLESZTÉS, SZÁMÍTÓGÉPESÍTÉS RÉSZVÉTEL AZ ORSZÁGOS ÉS NEMZETKÖZI INFORMÁCIÓS RENDSZEREK BEN NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉS

Tervezés, fejlesztés

A könyvtár az elmúlt ötéves periódusban (1971/75) a Művelődésügyi Minisztérium által elfogadott tízéves (1971/80) távlati terv első öt évére kidolgozott részletes terv alapján meghatározott feladatok végrehajtásán dolgozott. E tervperiódus végén az eredmények mérlegelése, a népgazdaság ötödik ötéves tervének beindulása, az intézmény életében bekövetkezett számos változás, végül a vári új épület beruházási munkálatainak elhúzódása arra kötelezték az intézményt, hogy a tízéves fejlesztési tervbe foglalt

feladatokat revízió alá vegye s az 1976/80-as tervidőszak feladatait újra meghatározza. Az ily módon elkészült és a főhatóság által is jóváhagyott 1976/80-as feladatterv körültekintően és reálisan határozta meg a könyvtár legfőbb feladatait az elkövetkező tervidőszakban. A feladatterv által kitűzött főbb célok közül az alábbiakat emeljük ki: 1. a szocialista nemzeti könyvtári funkciórendszer kialakítása a kor megnövekedett igényei szerint; 2. a munkaszervezet, a munkafolyamatok értékelő elemzése, ideértve az irányítás és vezetés korszerűsítését, a könyvtári munka gépesítésének ütemét; 3. a könyvtárban folyó tudományos munka előbbrevitele és elmélyítése, elsősorban a hungarikakutatások terén, 4. a nemzeti könyvtári alapfunkciók közül elsősorban az állományszervezés és a nemzeti bibliográfiai rendszer fejlesztése; 5. előbbrelépés a szakkönyvtári funkcióból következő feladatok teljesítése terén; 6. a központi szolgáltatások magasabb szintre emelése; 7. fokozott részvétel a hazai szakirodalmi információs rendszer tevékenységében, ill. annak összehangolásában, többirányú bekapcsolódás a nemzetközi információs rendszerekbe.

Számítógépesítés

A számítógépesítés terén az MNB rekordok további hasznosítása érdekében a *Magyar Nemzeti Bibliográfia. Könyvek Bibliográfiája* próbafüzeteinek tételeiből a katalóguscédula formátumra való kiíratások megtörténtek.

Az időszaki kiadványok számítógépes regisztrálásához szükséges adatelemzés a periodika feldolgozási szabályzat kísérleti alkalmazásával párhuzamosan haladt. Hasznosítására előre láthatólag a kurrens adatok regisztrálási rendszerében kerül sor.

Az 1977-es brüsszeli IFLA Gépesítési Szekciójának szemináriumán FÜGEDI Péterné ismertette a *Magyar Nemzeti Bibliográfia* számítógépes rendszerét és a nemzeti bibliográfiai rekordokra alapozott nemzetközi információcserében való részvételünk lehetőségeit.

Kapcsolat az országos és nemzetközi információs rendszerekkel, nemzetközi együttműködés

Hazai viszonylatban könyvtárunk több szakértője vett részt az országos szakirodalmi információs rendszer, valamint a társadalomtudományi információs rendszer fejlesztésével foglalkozó előterjesztések előkészítésében, ill. vitájában.

Nemzetközi viszonylatban a KGST-tagországok együttműködésén alapuló NTMIR-ben (Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Rendszerben) való munkánk továbbra is kiemelkedő jelentőségű volt. A szabványosítás terén munkatársaink a két év alatt öt szakértői tanácskozáson vettek részt, magasszintű elméleti tevékenységük — FÜGEDI Péterné és SZÜCS Jenőné vezetésével — jelentősen hozzájárult e munkák eredményességéhez. A több éves munka eredményeképpen 1977-ben elfogadásra került a MEKOF—2 kommunikációs formátum. A rendszer moszkvai központjával való szoros szakmai kapcsolatainkat erősítette

V. A. SZKRIPKIN-nek, a NTMIK szabványosítási osztálya vezetőjének látogatása, aki egy hétig könyvtárunk vendége volt. Az IKARSZ, ill. 1977-től IKARR (Időszaki Kiadványok Automatizált Regisztrációs Rendszere) keretében is igen aktív és konstruktív volt közreműködésünk. A rendszer legfontosabb eseményei 1976-ban az IKARSZ—ISDS kompatibilis adatlap-kihelyezési szabályzat létrehozása és az első, terjesztésre szánt kiadvány moszkvai megjelenése volt. Az elméleti munka két moszkvai tanácskozásán voltunk jelen. 1977-ben részt vettünk az IKARR—3 kísérleti szakaszában és az ehhez kapcsolódó elméleti előkészítő, ill. véleményező tevékenységben. Munkánk komoly elismerést váltott ki, a szovjet fél a legkonstruktívabb támogatást a magyar résztvevőktől kapta. Szakértőnk, SZILVÁSSY Zoltánné 1977-ben Moszkvában részt vett az IKARR Rendszertanács első ülésén.

Egyre szorosabbá válik kapcsolatunk az ISDS (International Serials Data System) párizsi nemzetközi központjával. Az itteni számítógépes adatnyilvántartás 1976-ban már több mint 50 000 tudományos színvonalú időszaki kiadvány adatait dolgozta fel. Könyvtárunk, mint az ISDS nemzeti központja, folyamatosan jelenti Párizsba a magyarországi időszaki kiadványokat. 1976 októberében zajlott le az ISDS első közgyűlése Párizsban, ahol elfogadták a Nemzetközi Központ működésére vonatkozó alapszabályzatot és megválasztották a központ irányítására az ISDS Adminisztratív Tanácsát. A szocialista országok komoly sikerként könyvelhették el, hogy a 9 tagú Tanácsban 3 szocialista ország képviselői kaptak helyet. (Szovjetunió, Lengyelország, Magyarország részéről SZILVÁSSY Zoltánné.) A Tanács 1977 folyamán még kétszer ülésezett Párizsban: napirenden szerepelt többek között az ISDS költségvetése és jövőbeni szolgáltatásainak megvitatása. Előkészítették az ISDS-rendszer kiterjesztését a fejlődő országokra is. Fontos esemény volt 1977-ben az ISDS-rendszer nemzeti és regionális központi vezetőinek a tanácskozása, amelyet a párizsi központ az NTMIK-nek — a rendszer regionális központjának — meghívására Moszkvába hívott össze. Magyarországot könyvtárunk részéről SZILVÁSSY Zoltánné képviselte.

A magyar tájékoztatásügy szempontjából jelentős eredményként kell értékelnünk, hogy könyvtárunk — melynek keretében a hazai ISDS Központ működik — 1977 végén, a Kulturális Minisztérium jóváhagyásával csatlakozott az ISDS alapszabályaihoz és ezáltal a nemzetközi információs rendszer teljes értékű tagjává vált. Ez a meghatározás azt jelenti, hogy munkánkért cserében mágnesszalag és a teljes software (programcsomagok) ingyenesen állnak rendelkezésünkre.

Az Egyetemes Bibliográfiai Számbavétel (Universal Bibliographic Control), azaz az UBC-program munkájába szintén bekapcsolódtunk. A londoni UBC-Iroda (International Office for Universal Bibliographic Control) által irányított munkacsoportok közül az időszakos kiadványok bibliográfiai leírásával foglalkozó ún. ISBD/S Working Group-ban SZILVÁSSY Zoltánné vett részt, aktívan közreműködve a munkacsoport 1976-os brüsszeli és Lausanne-i ülésein. A csoport által kidolgozott tervezetet az IFLA 1976-os Lausanne-i közgyűlésén fogadták el. Szakmai kapcsolatainkat mélyítette el Dorothy ANDERSONnak, az UBC Iroda vezetőjének budapesti látogatása, aki öt napig volt könyvtárunk vendége. Ugyancsak ebben az évben láttuk vendégül Michael GORMAN-t, a londoni British Library

vezető munkatársát, akinek a különféle ISBD-k kidolgozásában vezető szerepe volt. Mindkét vendégünk nagy érdeklődéssel kísért előadást is tartott a magyar könyvtárosok részére. D. ANDERSON az UBC-programot és a Nemzetközi Iroda tevékenységét ismertette, míg M. GORMAN előadásának az adott különös hangsúlyt, hogy az előadó itt ismertette először nyilvánosság előtt az ISBD/G-re, a bibliográfiai leírás általános szerkezetére vonatkozó tervezetét. Az egész magyar könyvtárórstársadalom számára nagy fontosságú eseménynek könyvelhetjük el, hogy alkalmunk volt a szakma e két nemzetközi szintű képviselőjével való találkozásra s így első kézből értesülhettünk szakmánk jelenlegi legfontosabb, aktuális kérdéseiről.

Az Egyetemes Bibliográfiai Számbavétel megvalósítása érdekében az UNESCO és az IFLA közös rendezésében tartották meg Párizsban 1977-ben a Nemzeti Bibliográfiák Nemzetközi Kongresszusát (International Congress on National Bibliographies, szept. 12–15.), amelyen könyvtárunkat FÜGEDI Péterné és SZŰCS Jenőné képviselték. A kongresszuson elfogadott ajánlások meghatározzák a nemzeti bibliográfiák egységesítésének alapvető követelményeit (kötelempéldány-szolgáltatás, a minden nemzeti bibliográfiában kötelezően feldolgozandó dokumentumtípusok, a leírásokban az ISBD kötelező alkalmazása stb.) és kijelölik a nemzeti bibliográfiai feldolgozásra alapítandó további szolgáltatásokat (központi katalógus, cédula-ellátás, mágnesszalagos információcsere stb.).

1977-ben az ISO londoni ülésén Szűcs Jenőné vett részt a bibliográfiai hivatkozás (ISO/690) szabványának revíziós munkájában.

A szocialista országok nemzeti könyvtárainak együttműködése a legutóbbi martini, 1975-ös igazgatói konferencián meghatározott irányban és keretek között folyt, a hangsúly a már előző években megkezdett szakértői tanácskozásokra esett. A nemzeti könyvtárak állománygyarapításával foglalkozó munkabizottság 1976-os lipesei ülésén a kötelempéldány-szolgáltatásból eredő állománygyarapodással, 1977-es berlini ülésén a nemzetközi csere útján történő állománygyarapítás kérdéseivel foglalkozott. Ez utóbbira a magyar referátumok a könyvkereskedelmi forgalomba nem kerülő kiadványok beszerzésének kérdéseivel és az 1979-ben Budapesten megrendezendő konferencia tematikájával foglalkoztak. E munkabizottságban könyvtárunkat dr. HAVASI Zoltán főigazgató-helyettes és dr. FERENCZY Endréné fősztályvezető képviselik. A nemzeti bibliográfiák szakértői 1976-os martini találkozójukon a kurrens nemzeti bibliográfia gyűjtőköri kérdéseit vitatták meg. A nemzeti bibliográfiák kérdéseinek 4. tanácskozása 1977 júniusában Budapesten zajlott le, könyvtárunk rendezésében. Ennek fő célja a párizsi nemzeti bibliográfiai világkongresszusra való felkészülés volt: a résztvevő szocialista országok egyeztették álláspontjukat. Részt vettek könyvtárunk munkatársai a központi katalógusok és a könyvtárközi kölesőzés problematikájáról tartott szófiái konferencián, ahol eredményesen működtek közre a határozatok kialakításában. Megindult a kooperációs munka a könyvtárügyi tudományos kutatások terén is, ahol elsőként a nemzeti könyvtár modelljének a fejlett szocialista társadalomban való kidolgozásán munkálkodnak.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60. évfordulója tiszteletére 1977-ben Moszkvában rendezték meg a szocialista országok könyvtárügyi

állami vezetőinek és a nemzeti könyvtári igazgatóknak konferenciáját, melyen a Széchényi Könyvtárat dr. JÓBORÚ Magda főigazgató képviselte. A tanácskozáson elfogadott ajánlások több éves távlatban megszabták a további együttműködés útját és formáit.

IGAZGATÁS, VEZETÉS, KÖZPONTI FELADATOK

Szervezeti és személyi változások

1976. január elsejével a Katalogizáló Osztályt és Hírlapfeldolgozó Osztályt egységes szervezeti keretbe vontuk össze. Az újonnan megalakult Katalogizáló Osztály ettől kezdve mind a könyvek, mind a periodikumok feldolgozását magában foglalja. Az osztály új vezetője Kovács Ilona.

A Kulturális Minisztérium Könyvtárügyi Osztálya az 1975 áprilisában az OSZK keretében életrehívott Társadalomtudományi Információs Titkárságot 1976. augusztus elsejével megszüntette. Munkatársai a KMK-ban kaptak új beosztást.

A könyvtár szervezetének már régóta napirenden levő korszerűsítése 1977-ben nem haladt olyan ütemben, ahogy az várható volt. A munkafolyamatok rendszerszervezési felülvizsgálásával a minisztérium által megbízott külső szakértők vizsgálati eredményei 1977 végén még nem váltak ismertté.

Az 1976-os könyvtári törvényerejű rendelet és minisztertanácsi rendelet az OSZK-t érintő, további szabályozást kívánó kérdéseivel az intézetvezetés foglalkozott, ill. jogszabály-előkészítő tevékenységet fejtett ki.

Súlyos veszteség érte könyvtárunkat dr. SEBESTYÉN Géza főigazgató-helyettes elhunytával. Betegsége következtében már 1975 őszétől kivált a vezetésből, s 1976. április 5-én bekövetkezett halála után helye sokáig betöltetlen maradt. A Kulturális Miniszter 1977. február 1-i hatállyal ZIRCZ Pétert, a KM Könyvtárügyi Osztálya helyettes vezetőjét az OSZK főigazgató-helyettesévé kinevezte. Röviddel ezután megtörtént a főigazgató, a főigazgató-helyettesek és a főigazgató közvetlen felügyelete alatt működő igazgatók igazgatási és funkcionális feladatainak meghatározása, az új bizottsági rendszer kialakítása. A korábbihoz képest elvszerűbb munkamegosztás jött létre, az egymással rokon funkciócsoportok értelemsezerűbb összefüggésbe kerültek.

A főigazgató-helyettesek a főigazgató által rájuk ruházott hatáskörben a főosztályok feletti felügyeletet látják el. A törzsgyűjtemények dr. HAVASI Zoltán, a központi szolgáltatások ZIRCZ Péter felügyelete alá kerültek.

A főigazgató-helyettesek az igazgatási hatáskörükbe tartozó feladatokon túl funkcionális teendőket is ellátnak. Dr. HAVASI Zoltán foglalkozik a gyűjteményszervezési, a hazai társadalomtudományi szakinformációs és a tudományos ügyekkel, ZIRCZ Péterhez tartoznak a fejlesztési, központi szolgáltatási, szabványosítási, rendszerszervezési, hazai népgazdasági és nemzetközi információs és számítógépesítési teendők.

A főigazgató és a főigazgató-helyettesek igazgatási és funkcionális teendőinek ellátását és döntéseik előkészítését bizottságok és alkalmi

szervezésű munkabizottságok segítik. Az újonnan alakult állandó bizottságok:

A Tudományos és Közművelődési Bizottság dr. HAVASI Zoltán főigazgató-helyettes irányításával az OSZK tudományos munkáját, kiadványi tevékenységét vizsgálja, és a kutatást mind a könyvtáron belül, mind országos vonatkozásban koordinálja. Az intézmény egészére érvényes elveket dolgoz ki — döntéselőkészítő jelleggel — a gyűjteménygyarapítás, a hungarikakordináció, a retrospektív bibliográfiai és a kurrens szakbibliográfiai munkálatok tudományos kérdéseiben. Hatáskörébe tartozik a könyvtár közművelődési feladataival való foglalkozás, az e téren való kezdeményezés és irányítás. E bizottság munkáját támogatja a már régebben működő és 1976 októberében újjászervezett Hungarika Koordinációs Bizottság.

A Könyvtártechnológiai és Fejlesztési Bizottság ZIRCZ Péter főigazgató-helyettes vezetésével két szekcióban működik. „A” tagozata a bibliográfia, információ, gépesítés, a nemzetközi bibliográfiai információs rendszer kérdéseivel foglalkozik; „B” részlege pedig a tárolókönyvtár és Főlépé- példány Központ problematikáját hivatott kidolgozni.

A régebbi alapítású bizottságok közül továbbra is folytatta munkáját a Vári és Beruházási Bizottság (korábban: Várbizottság), az Ifjúsági Bizottság és a Nyelvpótlék Bizottság.

1977. május 12-én a volt III. főosztály — feladatkörének kibővítésével — Beruházási és Könyvtári Üzemi Igazgatósággá alakult át. Ezt a szervezeti változást a Budavári Palotával és a Tárolókönyvtárral összefüggő beruházási feladatok bővülése, és a munkálatok könyvtáron belüli koordinálásának fokozása tette szükségessé. E részleg feladatai közé tartozik a könyvtár gépbeszerzéseinek tervezése és koordinálása, valamint a könyvtári üzemek (mikrotechnika, reprográfia, restaurálás, kötészet, sokszorosító) működtetése és fejlesztése. Az új részleg — közvetlenül a főigazgatónak alárendelve — ÓVÁRI Sándor igazgató vezetésével végzi munkáját.

Ugyancsak 1977 májusában a Gazdasági Hivatal Gazdasági Igazgatósággá szerveződött át.

A könyvtár vezető munkakörében is több változást történt. 1976 végén nyugalomba vonult KOSTYÁL István, a Főlépé- példány Központ vezetője. Utóda GYULAI Árpád osztályvezető. 1977 februárjában nyugalomba vonult dr. FAJCSK Magda, az Olvasó- és Tájékoztató Szolgálat vezetője. Az osztály vezetését dr. BIKICH Györgyné FALTA Rosemarie vette át. TAMÁS Pétert — saját kérésére — az intézet felmentette a Könyvtárközi Kölcsönzés vezetése alól. Az osztály vezetőjévé FEJES Józsefnét nevezték ki. Ezenkívül a következő munkatársak kaptak 1977-ben vezetői besorolást, részben a szeptemberi új besorolási és bérrendezési rendelettel összefüggésben: ÓNÓDY Miklóst (Beruházási és Könyvtári Üzemi Igazgatóság) főosztályvezető-helyettesé, dr. BORSA Gedeont (RMNY), KASTALY Beatrixot (Hírlapállományvédelmi Üzem), ROSTA Lajosnét (Sokszorosító Üzem és Kötészet) osztályvezetővé nevezte ki a főigazgató.

1976 végén nyugalomba vonult dr. BERLÁSZ Jenő tud. főmunkatárs, az OSZK történetének kutatója és írója.

1976-ban fiatalon, alkotó ereje teljében hunyt el dr. KURCZ Ágnes kandidátus, a Régi Nyomtatványok Tára tudományos főmunkatársa.

Vezetői tanácsulések, ellenőrzések

A Vezetői Tanács 1976-ban négy, 1977-ben nyolc alkalommal ült össze és öt, ill. tizenhat előterjesztést tárgyalt meg.

A Kulturális Minisztérium Terv- és Pénzügyi Főosztálya szokásos kétévenkénti ellenőrzését 1976-ban tartotta meg. E költségvetési revízió nyomán készült intézkedési terv megvalósításának mértékét a belső revízió ellenőrizte.

1976-ban a szakmai belső ellenőrzés munkája megélenkült. Az intézet-vezetés megbízásából külön szakértői bizottságok vizsgálták felül a könyvtárban folyó hungarikamunkákat, a könyvtártörténeti kutatással foglalkozó munkatársak tevékenységét, valamint a Külföldi Folyóiratok Központi Katalógusát. A gazdasági belső ellenőrzés 1976-ban jól működött, a következő évben azonban a munka tervszerű végzését objektív körülmények (helyettesítések stb.) akadályozták.

A Kulturális Minisztérium megbízásából a Munkaügyi Minisztérium Számítástechnikai Intézete 1976/77-ben felülvizsgálta az OSZK-ban, valamint az OSZK-nak szerződésben dolgozó Számítástechnikai Koordinációs Intézetben folyó és az MNB számítógépesítését célzó munkálatokat. A vizsgálatokat az OSZK komplex gépesítésének perspektívájában végezték, kiterjesztve az elemzést az OSZK munkaszervezeti kérdéseire is.

A szakmai ellenőrzés körébe tartozik az Oktatási, ill. a Kulturális Minisztériumnak az a döntése, amely a Keszthelyi Helikon Könyvtárnak az OSZK szakfelügyelete alá helyezését írta elő.

Személyzeti munka, munkaügyi helyzet, munkakörülmények

A személyzeti munka kiemelt feladatai közé tartozott a személyi minősítések elkészítése és letárgyalása, az egyes főosztályok káderfejlesztési terveihez — az intézmény vezetősége és a társadalmi szervek közreműködésével történő — megvitatása, a főosztályok káderfejlesztési és képzési terveihez egyesítése, összehangolása.

A Személyzeti Osztály 1976/77-ben kb. 450 fő státusban levő dolgozó és kb. 120 szerződéses munkatárs ügyeit intézte. Új feladatként jelentkezett az 1976-ban megjelent rendelet értelmében a megbízásos munkák, mellékfoglalkozások, másodállások engedélyezése, az ezzel kapcsolatosan megkövetelt ellenőrzés biztosítása. Az egyetemet végzetek újonnan bevezetett pályázati rendszerében a Személyzeti Osztály feladata a pályázók köréből a megfelelő új munkatársak kiválasztása és elhelyezése. Támogatta az osztály a dolgozók továbbtanulását, intenzív nyelvi képzését is.

A létszám- és munkaerőhelyzetben javulás mutatkozott atekintetben, hogy az előző évekhez viszonyítva lényegesen rövidebb ideig voltak betöltetlen állásaink. Az üresen álló státusok számát sikerült az összlétszámhoz viszonyított és megengedett határra leszorítani. A szakemberhiány változatlanul fennáll s ez valamennyi könyvtárat egyformán sújtja. A fluktuáció valamelyest csökkent, de még így is voltak nehéz helyzetbe került osztályok. (Pl. a Hírlapállományvédelmi Üzem, ahol 8 státuson 15 dolgozó fordult meg

1976 folyamán.) Az elvégzendő feladatokhoz mértén létszámhiány elsősorban a különgyűjteményekben mutatkozik. A hiányzások miatti létszámkiesések változatlanul magasak: különösen megérik ezt a termelőüzemek.

Az 1977-es év legjelentősebb eseménye volt az a bérrendezés, amelyet a 4/1977. (VII. 27.) KM—MüM sz. rendelet írt elő a közművelődési intézmények dolgozóira vonatkozóan. Ez az utasítás meghatározta az adott terület alkalmazottainak új besorolási módját és az arra épülő bérezését. A könyvtárunkat is érintő intézkedés nemcsak a fizetések jelentős emelését biztosította, hanem ennek révén a könyvtári munka megbecsülését is kifejezésre juttatta. A bérrendezés mind dolgozóink egyéni érdekeit tekintve örvendetes, mind az intézmény egésze szempontjából is jelentős. Azt remélhetjük, hogy nagyobb anyagi lehetőségeink révén az utóbbi évek súlyos személyi fluktuációját sikerül majd jelentősen csökkenteni. (1977-ben 41 fő távozott a könyvtárból — közülük 33 áthelyezéssel, az új státusalkalmazottak száma 54 volt.)

1977-ben a könyvtár „fiatalítása” nagymértékben folytatódott. Ezt a tényt örömmel könyvelhetjük el, hiszen a színvonalas utánpótlás biztosítását kiemelt feladatként kezeljük. De nem lehet elhallgatni az előremutató fejlődés pillanatnyi árnyoldalait sem: azt, hogy az ifjú munkatársi gárda betanítása komoly terheket ró az osztályokra, s hogy a fiatal munkatársakra még sokáig csak az egyszerűbb feladatokat lehet bízni. Ezért a közép- és idősebb korosztályra még sokáig aránytalanul több fog a problémamegoldó feladatokból hárulni. A fiatalítással együttjáró gondok közé tartozik a gyermekgondozási segély igénybevétele miatti távollevők magas száma, akiknek szakszerű pótlása, ill. helyettesítése nem megoldható. (1977 végén a könyvtár dolgozói közül 225 volt a 35 éven aluli.)

A fiatalok mielőbbi betanulása, szakmai ismereteik fejlesztése, jó munkahelyi közérzetük megteremtése a szakvezetők, a régebbi dolgozók, a KISZ-szervezet és az említett követelmények megvalósítása, összehangolása érdekében tevékenykedő Ifjúsági Bizottság feladata. Ezt a célt szolgálják a kétévenként megrendezésre kerülő Ifjúsági Parlamentek is. Az 1976-os Ifjúsági Parlament határozatai alapján az Ifjúsági Bizottság 1977-ben különös súllyal foglalkozott a továbbtanuló dolgozókkal kötött tanulmányi szerződések módosításával és a fiatal diplomások bérhelyzetével. Jelentős fejlemény volt a fiatalok testedzésének és sportolásának támogatását célzó önálló sportkör megalapítása, amelyet az Ifjúsági Bizottság kezdeményezett az ifjúságpolitikai célkitűzésekkel összhangban.

1977-ben elkészültek és kiadásra kerültek a jutalmazási rendszer központi irányelveire, valamint a törzsgárda tagsági irányelvekre vonatkozó új intézményi rendelkezések.

A tervszerű felújítások következtében több osztály munkakörülményei javultak, a munkahelyek kulturáltabbak lettek. (Nemzetközi Csereszolgalat, a Főlép példány Központ Kálmán Imre utcai és Beloianisz utcai részlege, Restauráló Laboratórium.) Súlyos helyzetbe kerültek — fűtési nehézségek miatt — a Rosenberg házaspár utcai épületben dolgozók. (Mikrofilmtár, Hírlapállományvédelmi Üzem.) Az itt megkezdett felújítási munkálatok sok munkaidő-kiesést okoztak.

Tudományos kutatómunka, kiadványi tevékenység, könyvtárpropaganda

A könyvtárban folyó tudományos munkákra az utóbbi években egyre nagyobb figyelmet fordít az intézet vezetősége. Míg 1975-ben sikerült a nemzeti könyvtárra háruló tudományos feladatokat körvonalazni, addig 1976/77-ben több területen történt érdemi előrelépés.

1976 elején elkészült a könyvtár kutató- és tudományos munkájának öt éves terve, amely a feladatokat a jelenlegi lehetőségeket figyelembe véve jelölte ki.

Ezzel a tervezés korszaka nem zárult le, továbbra is keressük azokat a módokat, amelyek segítségével a könyvtár tudományos tevékenysége az eddiginél jobban beépülhet az országban folyó könyvtári kutatások — és ezáltal a hazai tudományosság — egészébe. Áttekintve azokat az igényeket, amelyek az országos kutatási tervek feladatainak szétosztásakor velünk szemben megnyilvánulnak, figyelembe véve könyvtári tevékenységünk technikai fejlesztésének lehetőségeit, úgy érezzük, hogy jó irányba indultunk és tudományos tevékenységünk végleges megfogalmazása, az országos kutatási rendszerbe való szerves beépülése felé haladunk.

Már 1975-ben tisztában voltunk azzal, hogy a hazai tudományos kutatás a magyar nemzeti múlt emlékeinek számbavételét és feltárását egyre nagyobb súllyal állítja be központi feladatai sorába. Ennek nyomán kezdődött meg 1976-ban a hungarika kérdéskörrel való intenzív foglalkozásunk, a hungarikagyűjtés és -regisztrálás kívánalmaival és lehetőségeivel való elvi és gyakorlati elemzéseink egész sora. 1976 első felében egy alkalmi bizottság előzetes felmérő munkája nyomán kialakítottuk a hungarikum fogalom könyvtári definícióját, majd 1977-ben a Hungarika Koordinációs Bizottság közreműködésével és az MTA—KM Könyvtörténeti és Bibliográfiai Munkabizottságával való szoros együttműködés keretében megtörtént — az utóbbi testület számára — a hungarikakutatás keretterve első részének kidolgozása. Ezzel a tevékenységgel — amely 1978-ban tovább folytatódik — hozzájárulunk azon feladat megalapozásához, amelyet a KM Tudományos Koordinációs Munkabizottsága és az MTA illetékes szervei már körvonalaztak.

A hungarikakutatás problematikája nemcsak elvi síkon foglalkoztatja könyvtárunkat, hanem tettekre is serkenti. Az elmúlt két évben elsősorban a feltárás és az állománygyarapítás terén léptünk előre. Folytatódott a hazai egyházi gyűjtemények értékeinek számbavétele, a régi magyar zenei kéziratok, a színházi dokumentumok regisztrálása (és mikrofilmzése), a külföldön lappangó magyar vagy magyar vonatkozású könyvtári dokumentumok felkutatása, másolatban való megszerzése. Munkánk intenzitását jelzi az az adat, hogy 1976-ban tizenhat munkatársunk 19 alkalommal, 1977-ben tizennyolc munkatársunk 22 alkalommal utazhatott ki hungarikakutatás (beszerzés, mikrofilmzés) céljából külföldre. A lehetőségek növekedését mutatja, hogy a két év alatt szocialista országokban 403 napot, tőkés országokban négy és fél hónapot töltöttek munkatársaink hungarika-kutatással.

A hazai kulturális emlékek feltárásának összefoglaló témakörében a részfeladatok legszélesebb skálája tárul elénk: a cédulakatalógusokon kezdve a nyomtatott katalógusokig, a nemzeti bibliográfiai kiadványoktól a

szakbibliográfiai tevékenység, a dokumentumok faksimile kiadványokban való közrebocsátásától egyes irodalmi, történeti, művelődéstörténeti témák tudományos feldolgozásáig.

A most folyó munkálatok közül a latin kódexek BARTONIEK-féle katalógusának kiegészítése, az antikva katalógus szerkesztése, az RMNY 2. és 3. kötetének kiadása, a két háború közötti korszak bibliográfiájának nyomdai előkészítése, az irodalmi és irodalomtudományi bibliográfia közreadása érdemel — többek között — külön említést.

E szerteágazó terület kézbentartására, a feladatok koordinálására, a kutatás és a kiadványi tevékenység összehangolására, a tudományos és közművelődési feladatok kívánalmainak egyeztetésére felmerült igény tette szükségessé 1977 folyamán a Tudományos és Közművelődési Munkabizottság életrehívását. Ez a testület máris több elvi kérdésben (kiadványi javaslatok elbírálása stb.) foglalt állást.

Nem kevésbé fontos az előzőekben vázoltaknál az a munka, amelyet kutató-fejlesztő tevékenység néven illetünk. Ennek segítségével biztosíthatjuk a könyvtári munkafolyamatok korszerűsítését, ez teszi lehetővé a hazai és nemzetközi információs rendszerekbe való beépülésünket, azt, hogy saját tudományos eredményeinket a világ tudomására hozzuk és ennek fejében a külföldi publikációkról a legmodernebb technika révén tudomást szerezzünk.

A kutató-fejlesztő munka az elmúlt évben is nagy intenzitással folyt. Szakértőink eredményesen dolgoztak az MNB gépesítésével, a rendszer továbbfejlesztésével és hasznosításával összefüggő területen. Ennek során szem előtt tartották a nemzetközi követelményeket, együttműködtek a külföldi, elsősorban a szocialista országok információs rendszereivel (NTMIR). Az e körbe tartozó feladatok irányítását egyéb elvi munkái mellett a Könyvtártechnológiai és Fejlesztési Bizottság látja el.

Azok a kutatások, amelyek az ún. kutatónapokon realizálódtak — a két kutatási ág egyikéhez vagy másikához kapcsolódnak, és a tervbe beépített elvi, tudományos munkákkal szerves egységet alkotnak. Ez a tudományos tevékenység részben közvetlenül támogatja, illetve megalapozza a tervfeladatok megoldását, másrészt bázisként szolgál a jövőben egyre jobban kibontakozó tudományos jellegű tevékenységnek (pl. a hungarikakutatásnak), harmadsorban pedig közvetett módon — az egyéni irodalmi, történeti stb. kutatás révén — növeli az intézmény működésének hatékonyságát és színvonalát.

1976-ban 59, 1977-ben 57 munkatársunk kapott 62, ill. 58 téma feldolgozására heti 8 (néhány esetben heti 4) óra kutatóidőt. A könyvtár-tudományi témák száma 35, ill. 31 volt.

A tudományos kutatómunka szervezettségére, a hatékonyság fokozására törekvő irányzat az eddigieknél jobban érvényesül a kutatónapon tevékenység elbírálásában is. A kutatónapok engedélyezése egyre szigorúbb kritériumok alapján történik. Az előfeltételek közé nemcsak a tudományos munkára való alkalmasság, hanem a publikációkban bizonyított kutatói elkötelezettség is hozzátartozik. Az engedélyezett kutatások hatékonyabb ellenőrzését szolgálta a könyvtártörténeti témákra vonatkozó felülvizsgálat 1976-ban.

Kutatói tevékenységünk eredményeiről munkatársaink publikációi is tanúskodnak. Ezek saját kiadványainkban, és a legkülönbözőbb hazai és külföldi folyóiratokban, tanulmánykötetekben, önálló monográfiákként kerültek közreadásra.

Kiadványi tevékenységünk a terveknek megfelelően folyt. Legrangsabb kiadványunk, a könyvtár évkönyve munkatársaink tudományos működésének beszédes bizonyítéka; fogadtatása és visszhangja a hazai tudományos közéletben is egyre kedvezőbb. Sajnos, a hosszú nyomdai átfutási idő miatt megjelenése egyre jobban kitolódik. 1976-ban az 1973-as évkönyv jelent meg, az 1974/75-ös kötet csak 1978-ban lát majd napvilágot.

1976-ban elkészült az OSZK képes tájékoztatója angol és német nyelvű második kiadása, 1977-ben megjelent a zirci Reguly Antal Műemlék Könyvtár képes tájékoztatója.

Sor került a Kiadványtár teljes átrendezésére is. Az 1971 óta ládáokban tárolt 14 500 kötetet sikerült a várban polcra helyezni. A Kiadványtár teljes állománya — részleges selejtezés után — részben a Pollack Mihály téri raktárban, részben a várban rendezetten került felállításra. A két helyen levő állomány a szolgáltatás menetét természetesen nehezíti.

Kiadványaink terjesztésével csak 1977-től sikerült aktívabban foglalkozni. Ennek eredményeképpen új kiadványaink nagyrészt elkelték, kis példányszámban maradtak csak raktáron.

A könyvtárpropaganda általánosabb területén a közönségkapcsolatok megjavítását, ezen belül is a tömegkommunikációs eszközök aktívabb tájékoztatását a Könyvtártudományi és Módszertani Központ által szervezett akció keretében sikerült megvalósítani. A KMK által félévenként közzétett témajavaslatokhoz könyvtárunk részéről is rendszeresen biztosítottunk információs anyagot.

A könyvtárpropaganda lehetőségeit a könyvtár alapítása 175. évfordulójával kapcsolatban igyekeztünk maximálisan kihasználni. A Nemzeti Múzeummal közösen rendezett kiállítás (ahol képes tájékoztatónkat is árusítottuk), házi kiállításunk, számos rádió-, TV- és sajtóközlemény, cikk és tanulmány hívta fel a nemzeti könyvtár jelentőségére és munkájára a hazai és külföldi érdeklődők figyelmét.

Továbbképzés

A szakmai továbbképzés egyrészt összkönyvtári szinten, központi továbbképzésként, másrészt decentralizáltan, osztályok, főosztályok szervezésében, harmadsorban pedig könyvtáron kívüli lehetőségek felhasználásával valósult meg.

A központi továbbképzési formák közül elsősorban a fiatalok, ill. az új dolgozók számára adnak tájékozódási lehetőséget az OSZK-ismereti körök szemináriumszerű foglalkozásai. Sajnos e képzési forma különböző akadályok miatt (betegség stb.) nem tudott lépést tartani az igényekkel s az is bebizonyosodott, hogy formája és tartalma kibővítésre szorul.

A központi továbbképzés ma már egyre inkább a Könyvtártudományi és Módszertani Központ által szervezett tanfolyamokra alapozott. Ezek

közül megemlítjük az 1976-ban szervezett vezetőképző tanfolyamot, melyet 11 vezető beosztású dolgozónk végzett el. Többen vettek részt az osztályozási, a kapcsolatszervezési és a számítógépesítési tanfolyamon. 1976-ban jelent meg az oktatási miniszter rendelete a középfokú könyvtáros szaktanfolyamot végzettek részére a főiskolai végzettség megszerzésének lehetőségéről. Ennek megfelelően 1977-ben sokan látogatták a KMK szervezésében megindított államvizsga-előkészítő tanfolyamokat.

Rendszeres továbbképzés folyt a könyvtár különböző részlegein is. Ezek elsősorban az új feladatokra való felkészülést, a napi munka elméleti alátámasztását szolgálták.

Egyre nagyobb mértékben élünk a könyvtáron kívüli továbbképzési lehetőségek felhasználásával. A Magyar Könyvtárosok Egyesülete szakmai előadásait rendszeresen hallgatják dolgozónk s egyre nagyobb részt vállalnak az MKE szakbizottságainak munkájában. Különösen nagy érdeklődés mutatkozott az 1976 végén újjáalakult Könyv- és Könyvtártörténeti Bizottság, valamint ennek Könyvkötéstörténeti Albizottsága által rendezett magas színvonalú és sok munkatársunk érdeklődését felkeltő előadások, bemutatók és látogatások iránt.

Az 1976/77-es tanévben 34 fő, az 1977/78-as tanévben 19 fő végzett felsőfokú tanulmányokat esti vagy levelező tagozaton. Nagy számban vettek részt dolgozónk az ideológiai oktatásban. Külön ki kell emelni a Marxista—Leninista Egyetemre járók magas számát: 1976/77-ben, illetve 1977/78-ban 16 fő végezte vagy fejezte be itteni tanulmányait.

A nyelvi képzés, továbbképzés általában egyéni alapon történt, eredményességét azonban a letett nyelvvizsgák bizonyították. Intézeti érdekből több dolgozónk számára lehetővé tette a vezetőség a féléves intenzív nyelvtanfolyamok elvégzését (1976-ban 5 fő, 1977-ben 4 fő). A KISZ által szervezett házi nyelvtanfolyamok is eredményesen járultak hozzá a fiatal dolgozók nyelvi továbbképzéséhez.

Vári építkezés, gazdasági munka

A Vár-bizottság — 1977 májusa óta: Vári és Beruházási Bizottság — időszakonként egybehívott ülésein tárgyalta az új épülettel összefüggő kérdéseket és a szükséghez képest intézkedett, vagy megfelelő előterjesztéseket tett. Állandó közvetlen kapcsolatot tartott a várépítési ügyeket intéző Kommunális Beruházási Vállalattal és a tervezési feladatokat végző Középülettervező Vállalattal, valamint esetenként a kivitelező vállalattal is — a könyvtár Beruházási és Könyvtári Üzemi Igazgatósága útján.

A vári építkezés láthatóan lassú üteme továbbra is kétségessé teszi a jelenleg érvényben levő, hivatalosan is többször megerősített 1980. december 31-i határidő betartását. A kulturális beruházások elhúzódása országosan is komoly problémát jelent — a folyamatban levő beruházások közül kétségkívül a Széchenyi Könyvtáré a legrégebbi. A közel húsz éve folyó építkezés negyedszázaddal ezelőtti tervek és elképzelések alapján indult s ma már egyre világosabbnak látszik, hogy az új épület nem lesz képes befogadni a mai intézmény egészét.

1977-ben az építkezés legjelentősebb eredménye az volt, hogy teljesen befejeződtek az épület korábban megépített, de hibásnak bizonyult üveg-beton födémeinek 1976 őszen megkezdődött átépítési munkálatai. Megnyugtatóan megoldódott az új épületben létesítendő korszerű könyvszállító berendezés 1972 óta húzódó kérdése is: a Beruházási Vállalat megrendelte a „Telelift” GMBH müncheni cégtől a teljes berendezést. Elkészült a könyvtár várbeli részletes, egyes szervezeti egységekre bontott elhelyezési terve is.

A könyvtár gazdasági munkája megfelelően biztosította az intézmény működési feltételeit és a gazdálkodási keretek minél hatékonyabb felhasználását. A költségvetési előirányzat — az évközi módosítások után — 1976-ban 50,9, 1977-ben 54,6 millió volt. A felhasználás 50, ill. 53,7 millió.

Nemzetközi kapcsolatok

A nemzetközi együttműködés keretében végzett munkálatok ma már beépültek az egyes részlegek tevékenységébe, egybeolvadtak saját feladataikkal és azoktól nem különíthetők el. Így ismertetésükre a szakmai jellegüknek megfelelő helyen térünk ki.

Az IFLA 42-ik, Lausanne-i kongresszusán 1976-ban a hivatalos magyar küldöttségben nem szerepelt az OSZK. Az IFLA 1977. évi brüsszeli kongresszusán a hivatalos magyar delegációt dr. JÓBORÚ Magda főigazgató vezette. A szervezet 50 éves fennállásának alkalmából előadások hangzottak el többek között a könyvtárak és a nevelés-oktatás kapcsolatáról. A témával foglalkozó munkacsoportban az elnöki tisztség betöltésére dr. JÓBORÚ Magdát kérték fel.

Az AIBM-munkák keretében tovább folytatódott az AIBM Magyar Nemzeti Bizottsága Titkárságának tevékenysége, amely a nemzetközi főtitkársággal és a szocialista országok nemzeti csoportjai vezetésével való kapcsolattartáson túl a Nemzeti Bizottság üléseinek előkészítésében és lebonyolításában, a nemzetközi kooperációban folyó szakmai munkák (RISM, RILM, MIC, magyar zeneműkiadó- és nyomdatörténet stb.) koordinálásában, külföldi látogatók fogadásában, a kiutazások szakmai előkészítésében nyilvánult meg. Az AIBM 1976. évi bergeni (Norvégia) konferenciáján könyvtárunk nem képviseltette magát. A szocialista országok AIBM Nemzeti Bizottságai második szimpoziumán két fővel vettünk részt. (Lengyelország, Katowicze.) 1976 folyamán fogadtuk az NDK AIBM-csoportjának háromtagú küldöttségét és néhány napos tartózkodásra vendégül láttuk Franz GRASBERGERT, az Österreichische Nationalbibliothek zenei gyűjteményének igazgatóját, az ausztriai RISM-munkálatok vezetőjét.

1977-ben lemondott tisztségéről az AIBM Magyar Nemzeti Bizottsága elnöke, dr. KECSKEMÉTI István, a Zeneműtár vezetője. A Nemzeti Bizottság új székhelye a tisztújítás után a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Könyvtára lett. Az AIBM keretében folyó RISM stb. munkák folyamatossága azonban továbbra is fennmaradt.

1977-ben könyvtárunk új nemzetközi szervezet tagja lett: beléptünk az IADA (Internationale Arbetisgemeinschaft der Archiv-, Bibliotheks-

und Graphikrestauratoren) szervezetébe, ahonnan a jövőben folyamatosan kapjuk az új restaurálási eljárásokat ismertető szakmai kiadványokat.

Könyvtárunk több ízben képviseltette magát a szocialista országok testvérintézményeinek jubileumi ünnepein. 1976-ban az újvidéki Matica Srpska 150 éves, 1977-ben a prágai Státni Knihovna 200 éves jubileuma adott erre alkalmat.

A szocialista országokkal való intézményközi kapcsolatok is tovább fejlődtek, az államközi kulturális munkatervek, ill. a közvetlen együttműködési megállapodások adta lehetőségeken belül. A személycserébe bevont intézmények száma 1976-ban újra gyarapodott: a krakkói Egyetemi Könyvtárral ezúttal először nyílt lehetőség személycserére. A kiutazások jelentős része a tervszerű hungarikakutatásokat szolgálta, több kiutazás segítette a nemzetközi kiadványcsere-kapcsolatok fejlesztését. A rendelkezésre álló keret kisebb hányadát a különféle tapasztalatcsere jellegű kiutazások képezték. Partnereink közül szintén sokan foglalkoztak patriotikakutatásokkal, az egyes szakterületek közül a legnagyobb érdeklődést a katalógizálás, különös tekintettel az ISBD alkalmazására, a nemzeti bibliográfia és gépesítés, az ISBN-rendszer, állományvédelem és reprográfia váltotta ki. 1977-ben a kulturális minisztérium a szomszéd államok területén végzendő hungarikakutatásokra terven felül még további lehetőségeket biztosított.

A tőkés országokba 1976-ban néhány ösztöndíjas kiutazás tett lehetővé igen eredményes tanulmányutakat. Ezek közül is kiemelkedő jelentőségű volt dr. VÍZKELETY András tud. főmunkatársnak egy hungarikakutatásra felhasznált háromhónapos NSZK-tanulmányútja, mely ritka irodalomtörténeti becsű felfedezésekkel szolgált. 1977-ben nem nyílt lehetőség ösztöndíjas kiutazásokra.

Munkatársaink 1976/77-ben 68—68, összesen tehát 136 alkalommal utaztak külföldre, szocialista országokba 57, ill. 56, tőkés országokba 11, ill. 12 alkalommal. A szocialista országokba való kiutazások közül 39—39 volt különféle egyezmények keretében, 1, ill. 5 kiutazás egyezményen kívül, konferencián való részvételre 17, ill. 12 esetben került sor.

A személycserék keretében, valamint egyezményen kívül a szocialista országokból 1976-ban 33, 1977-ben 36 könyvtárost fogadtunk. A fogadónapok száma 230, ill. 243 volt, egy vendég tehát átlagosan 6,9, ill. 6,7 napot töltött nálunk. A tőkés országokból 1976-ban három szakembert láttunk vendégül, együttesen 15 napra. Ezen kívül még számos külföldi látogatót fogadtunk, akik egy-egy napot vagy csak néhány órát töltöttek könyvtárunk meglátogatásával, ill. szakmai tájékozódással.

1976-ban hivatalosan voltak külföldön: a) szocialista országokkal kötött kulturális egyezmény, ill. intézményközi megállapodások személycseréje keretében Bulgáriában ORVOS Mária; Csehszlovákiában BATÁRI Gyula, BERLÁSZ Piroska, BORSA Gedeon, BUTOR Veronika, GÁL Ágnes, HELTAI János, SIPOS Márta, SUSÁNSZKY Zoltánné, TÓTH Lajos, VÁSÁRHELYI Judit, VAVRINECZ Veronika, VEISSE Istvánné, ZSIGMONDY Árpádné; Jugoszláviában BALOGH György, BOR Kálmán, BORSA Gedeon, ECKSTEIN Tibor, HERVAY Ferenc, KONDOR Imréné, NAGY László, ÓNÓDY Miklós, ÓVÁRI Sándor, RÁCZ Aranka, VÁSÁRHELYI Judit, VAVRINECZ Veronika, VEKERDI József;

Lengyelországban NÉMETH Mária, ÓVÁRI Sándor, VÁSÁRHELYI Judit; NDK-ban SOLTÉSZ Zoltánné, SOMKUTI Gabriella, SZÉLL Marianne, ÜRÖGDI Györgyné, WOLF Magdolna; Szovjetunióban B. KOZOCSA Ildikó, TAMÁS Péter. b) Ösztöndíjas tanulmányúton voltak nyugati államokban: SPIRA Györgyné Ausztriában, CSILLAG Lászlóné, MARKOVITS Györgyi és NAGY Zsoltné Franciaországban; VÍZKELETY András NSZK-ban; SOLTÉSZ Zoltánné Olaszországban. c) Nemzetközi kongresszuson, ill. szakértői konferencián vettek részt: Csehszlovákiában FÜGEDI Péterné és GAJTKÓ Éva (Martin, szoc. országok nemzeti könyvtárai szakértőinek értekezlete a nemzeti bibliográfia kérdéseiről); Lengyelországban KECSKEMÉTI István és VAVRINECZ Veronika (Katowicze, szoc. országok AIBM csoportjainak értekezlete); az NDK-ban FERENCZY Endréné (Lipcse, szoc. országok nemzeti könyvtárai szakértőinek értekezlete az állománygyarapítás kérdéseiről); a Szovjetunióban BARABÁS Katalin, FÜGEDI Péterné három ízben, KUNSZT Zoltánné két ízben, SZILVÁSSY Zoltánné három ízben, SZÜCS Jenőné, TARR Lászlóné két ízben (Moszkva, NTMIR-értekezlet); Belgiumban SZILVÁSSY Zoltánné (Brüsszel, ISBD/S munkacsoport ülése); Franciaországban SZILVÁSSY Zoltánné (Párizs, ISDS-ülés); Olaszországban MELCZER Tibor (Róma—Firenze, Nemzetközi Leopardi-szeminárium); Svájcban SZILVÁSSY Zoltánné (Lausanne, ISBD/S munkacsoport ülése). e) Egyéb kiutazások: FERENCZY Endréné (Jugoszlávia, Újvidék, részvétel a Matica Srpska jubileumi ünnepségein); RÉVAY Rita (Szovjetunió, Harkov, nyelvtanfolyam); FERENCZY Endréné (Svájc, Hollandia, NSZK, könyvszállító berendezések tanulmányozása).

1977-ben hivatalosan voltak külföldön: a) szocialista országokkal kötött kulturális egyezmény, ill. intézményközi megállapodások személycseréje keretében Bulgáriában NÉMETH Mária; Csehszlovákiában BERCZELI Károlyné, HERVAY Ferenc, KARSAY Orsolya, KOROKNAI Ákosné, KÖPECZI-NAGY Gáborné, MÁRTONFFY Attila, MURÁNYI Róbert, NAGY László, SZAU-
DER Józsefné, VÁSÁRHELYI Judit, WIX Györgyné; Jugoszláviában ANTÓNIA Zuzsa, BALOGH György, BOR Kálmán, BORSA Gedeon, HELTAI János, KASTALY Beatrix, NAGY Zoltán, SOLTÉSZ Zoltánné, STROH Tamásné, SUSÁNSZKY Zoltánné, ÜRÖGDI Györgyné, TÓTH Lajos, ZÁGONYI Ilona; Lengyelországban BORSA Gedeon, DIVÉNYI Pálné, SOMKUTI Gabriella; NDK-ban BORSA Gedeon, HERVAY Ferenc, HORVÁTH Gyuláné, MALOMSOKI János, NAGY Lajosné, SIPOS Márta; Romániában BORSA Gedeon; Szovjetunióban WITTEK Lászlóné; b)–c) Nemzetközi kongresszuson, ill. szakértői konferencián vettek részt: Bulgáriában FEJES Józsefné és GYÓRINÉ KISS Éva (Szófia, szoc. országok nemzeti könyvtárai szakértőinek tanácskozása a központi katalógusokról és a könyvtárközi kölcsönzésről); az NDK-ban FERENCZY Endréné és HAVASI Zoltán (Berlin, szoc. országok nemzeti könyvtárai szakértőinek értekezlete az állománygyarapításról); Szovjetunióban JÓBORÚ Magda, BACSI Lajos (Moszkva, szoc. országok nemzeti könyvtárai igazgatói és könyvtárügyi vezetői értekezlete), BARANYI Olga, FÜGEDI Péterné két ízben, KUTASI Éva, SZILVÁSSY Zoltánné két ízben, SZÜCS Jenőné (Moszkva, NTMIR szakértői értekezletek); Angliában Szücs Jenőné (London, ISO-szabványértekezlet); Ausztriában FALLENBÜCHL Zoltán (Bécs, Coronelli Weltbund der Globusfreunde konferenciája), ÓVÁRI Sándor

(Bécs, Európai Mikrofilmkongresszus); Belgiumban JÓBORÚ Magda (Brüsszel, IFLA-kongresszus), FÜGEDI Péterné (Brüsszel, IFLA Gépesítési Bizottsága szimpoziuma); Franciaországban FÜGEDI Péterné és SZÚCS Jenőné (Párizs, Nemzeti Bibliográfiai kongresszus), SZILVÁSSY Zoltánné két ízben (Párizs, ISDS-tanácsülés); NSZK-ban VIZKELETY András (Bamberg, kodikológiai konferencia). e) Egyéb kiutazások: KEMÉNY G. Gábor (Csehszlovákia, Martin, Magyar—Csehszlovák Történész Vegyesbizottság ülése), ZIRCZ Péter (Csehszlovákia, Prága, Státni Knihovna jubileumi ünnepe), KEMÉNY G. Gábor (Jugoszlávia, Újvidék, tud. ülészakon előadás), VEKERDI József (Románia, Bukarest és Marosvásárhely, ajándék könyvtuldemény átadása), ZIRCZ Péter (Szovjetunió, Moszkva, magyar könyvtárügyi kiállítás megnyitása), ZÖLDI Péter (Szovjetunió, Moszkva, továbbképzés), WIX Györgyné (Egyesült Államok, New York, kiállítási anyag kísérése), FERENCZY Endréné (NSZK, München, könyvszállító berendezés vételéről tárgyalás).

*

Könyvtárunk dolgozói közül 1976/77-ben többen részesültek kitüntetésben. A Munka Érdemrend ezüst fokozatát kapták FAJCSÉK Magda, FARAGÓ Lászlóné és HERNÁDY Dénes osztályvezetők. A Munka Érdemrend bronz fokozatát kapta MILHOFFER Alajos osztályvezető.

Az Erkel Ferenc-díj II. fokozatával tüntették ki KECSKEMÉTI István osztályvezetőt.

Szabó Ervin-emlékéremmel tüntették ki WIX Györgyné osztályvezetőt.

Szocialista Kultúráért kitüntetést kaptak: BACZONI Tamásné, BIBOR Jenőné, BIKICH Györgyné, BOR Kálmán, BORSOS Józsefné, CSÁKVÁRI Elekné, DÁRDAI Miklósné, DUBOIS Sarolta, FARAGÓ Lászlóné, GAJTKÓ Éva, HORVÁTH Lajosné, JUHÁSZ Lászlóné, KÁDÁR László, KIS Elemérné, KOSTYÁL István, LINCZÉNYI Adorjáné, MALEK Magdolna, MÁRTYÁN Gyuláné, MÉSZÁROS Pálné, MURÁNYI Róbert, ORVOS Mária, SIPOS Márta, VIZSOLYI Gyuláné, V. WINDISCH Éva.

Kiváló Dolgozó kitüntetést kaptak: BALÁZS Ferencné, BALOGH György, BARNAFÖLDI Gábor, BELENCSEK Lajos, BEREI Béla, BURIÁN Ignácné, BUTOR Veronika, CZIEGLER Mária, DEBULAY Imréné, FARKAS Ottó, FODOR Béla, GERÖLY Józsefné, HAJÓS Csabáné, INOTAI István, JÁNKA Józsefné, KAUSSY Tiborné, KLÁGER István, MAGYAR Erzsébet, MAYER János, MONOSTORY Jenő, MUZSLAY Lászlóné, NAGY Zsigmond, NÉMETH Jánosné, NÉMETH Károlyné, PÁL Ágnes, PÓCSI Árpádné, RADICS Lajos, ROTHMEISEL Károly, SAMKÓ Ferencné, SCHMIDKA Ferenc, SEFCSIK Gyuláné, SZENDE Aladárné, TÁBORI Györgyné, TIBOLYA Istvánné, VISSY Gézáné.

Miniszteri Dicséretben részesültek: DEMÉNY Ottóné, FERENCZY Endréné, FROEMEL Károlyné, GÁLOS Gáborné, IBY Kálmánné, KONDOR Imréné, MENCSEK Pál, NAGY LAJOSNÉ, NAGY Zsoltné, NEMESHANYI Hubáné, PAPP Ferencné, SZABÓ Istvánné, ZÖLDI Péter, WOLF Magda.

Összeállította: Somkuti Gabriella

*Az Országos Széchényi Könyvtár dolgozói
1976-ban és 1977-ben**

A) Könyvtár

<i>7001 Főigazgató</i>		Kastaly Beatrix
Dr. Jóború Magda		1976/7421-től 7006;
a neveléstudományok doktora		Dr. Kecskeméti István
<i>7002 Főigazgató-helyettesek</i>		Dr. Komjáthy Miklósné
Dr. Havasi Zoltán		Dr. Kondor Imréné
az irodalomtudományok kandidá-		Kostyál István 1976/nyugd.
tusa		Kovács Ilona 1976/7006
Dr. Sebestyén Géza		Kovács József
1976/meghalt		Dr. Markovits Györgyi
Zircz Péter/1977		az irodalomtudományok kandidá-
		tusa
<i>7002 Igazgató</i>		Milhoffer Alajos
Óvári Sándor 1977/7003		Dr. Németh Mária
		Ónódy Miklós
<i>7003 Fősztályvezetők</i>		Dr. Patay Pálné
Dr. Ferenczy Endréné		Dr. Ráduly Márta
Fügedi Péterné		Soltész Zoltánné dr.
N. Rác Aranka		Somkuti Gabriella
Dr. Pajkossy György		Szilvássy Zoltánné
<i>7005 Osztályvezetők</i>		Dr. Szűcs Jenőné
Dr. Berczeli Károlyné		Tamás Péter 1977/7021
Dr. Bikich Györgyné		Tőkés Lászlóné
1977/7006		V. Dr. Windisch Éva
Dr. Fajcsek Magda		a történelemtudományok kandidá-
1977/nyugd.		tusa
Fejes Józsefné		Dr. Vekerdi József
1976/7021-ből 7006;		a nyelvtudományok kandidátusa
		Dr. Wittek Lászlóné
		Dr. Wix Györgyné 1976/7006

* 1977. szeptember elsejével a 4/1977. (VII. 27.) KM – MűM számú rendelet alapján új besorolási rend lépett életbe. Ezért a névsor az 1977. augusztus 31-i állapotot tükrözi – természetesen az 1976. január 1. óta történt változások jelzésével. Következő évkönyvünkben az új nomenklatúrára való áttérés időpontjáig visszatekintve közöljük dolgozóink névsorát.

7006 Osztályvezető-helyettesek

Bacsoni Tamásné 1976/7021
Bor Kálmán 1976/7022
Csillag Lászlóné
Gajtkó Éva
Gyulai Árpád
Dr. Hegedüs Károly
Karácsonyi Rózsa
Schneller Károly
Dr. Ürögdi Györgyné

7021 Könyvtári csoportvezetők

Dr. Balogh György
Bence Dénesné
Berlász Piroska
Botka Ferencné
Divényi Pálné
Froemel Károlyné
Futala Tiborné 1976/nyugd.
Gyimesi Pál
Horváthné Izsó Lívia
Karakas Péterné 1977/7024
Kunszt Zoltánné
Malek Magdolna
Mártován Gyuláné
Miklóssy János
Miklóssy Jánosné
Nagy Zoltán 1976/7025
Dr. Nagy Zsoltné
Orbán Emőke
Orvos Mária 1976/7022
Papp Ferencné 1977/7023
Rohács Ervin/1976
Sipos Márta 1976/7023
Dr. Szabad Györgyné
Szabó Ervin
Zágonyi Ilona
Zöldi Péter

7022 Tudományos főmunkatársak

Dr. Berlász Jenő
1976/nyugd.
Dr. Borsa Gedeon
Dr. Borsos Józsefné
Dr. Fallenbüchl Zoltán
Galamb Györgyné
Hervay Ferenc/1976
Dr. Kelecsényi Gábor

Dr. Kemény G. Gábor
az irodalomtudományok kandidá-
tusa

Kiszely Olivér
Kunszabó Ferenc/1976
Dr. Kurcz Ágnes/1976
meghalt
a történelemtudományok kandidá-
tusa

Mikó Lajosné
Murányi Róbert Árpád
1977/7023

Nagy Lajos
Pap Zoltán
Dr. Spira Györgyné
Dr. Szauder Józsefné
Dr. Szigethy Jolán
Dr. Vízkelety András
1976/7006
az irodalomtudományok kandidá-
tusa

7023 Tudományos munkatársak

Dr. Batári Gyula
Dr. Beck Ivánné
Dárdai Miklósné
Dömötör Lajosné
Dr. Faragó Lászlóné (NCS)
Dr. Fried István
az irodalomtudományok kandidá-
tusa

Grallert Izabella
Dr. Horváth Istvánné
Illyés Katalin 1977/7024
Dr. Jeszenszky Géza
1976/áth.
a történelemtudományok kandidá-
tusa

Juhász Lászlóné 1977/7024

Dr. Karsay Orsolya
a nyelvtudományok kandidátusa
Dr. Kindlovits Kálmán
1977/nyugd.
Dr. Kiszely Olivérné 1977/7024
Lengyel Istvánné
Dr. Melczer Tibor 1976/7025
Néray Judit 1976/áth.
Sándor Ernő/1976; 1977/7024
Somogyi Pálné

Sövényházy Csilla/1977
KMK-tól
Tóth Sándorné/1977
Vavrincez Veronika
Dr. Wojtilla Gyuláné
1976/7025; 1977/7021
Zsigmondy Árpádné

7024 Főkönyvtárosok

Appel Károlyné 1976/7025
Balogh Judit 1977/7025
Dr. Bardócz Antal 1976/áth.
Dr. Bánáti Istvánné
Dr. Bene Sándorné 1976/áth.
Beniczky György
1976/nyugd.
Béri Gézáné 1977/áth.
Dr. Bibor Jenőné
1976/nyugd.
Bókay Béláné
Dr. Bolgár Ferencné/1976
Dr. Burián Ignácné
Butor Veronika 1976/7025
Darabos Pálné
Deli Györgyné
Demény Ottóné
Dr. Dubois Sarolta
1976/nyugd.
Fallier Erika
Földy Istvánné 1976/7025
Gabányi Gézáné 1977/7025
Gazdag Miklósné
Gál Ágnes
Hoffer Rezsőné
Horváth Gyuláné 1976/7025
Horváth Tiborné
Indali György 1977/áth.
Ispánki Ferenc 1977/7025
Kaibinger Károlyné
1976/7025
Kamondi Antal
Kausay Tiborné 1976/7025
Kálóczy Lajosné/1977
Kis Elemérné
Kis Jenőné
Kiss Dénesné 1976/7025
Kovács Istvánné

Ligay Éva 1977/7025
Linczényi Adorjáné
1976/nyugd.
Dr. Losonci Andrásné
Dr. Maróthy Jánosné/1976
Muzslai Lászlóné 1977/7025
Nagy Lajosné 1977/7025
Nemeshanyi Hubáné
1977/7025
Palotás Endréné
Patay Lászlóné
Pálincás Györgyné/1977
Pásztor Rezsőné 1976/7025
Pócsi Árpádné
Dr. Rózsa Miklósné/1977
Sándor Erzsébet
Dr. Simon Miklósné/1977
Dr. Susánszky Zoltánné
Szász Andrásné
Szegedy-Maszák Mihályné
1976
Szinyákovics Györgyné
1976/áth.
Szóts Endréné
Tomits Ottilia
Tolnai Lászlóné 1976/7025
Dr. Tornya Alice
Tóthné Székely Ágnes
1976/7025
V. Ecsedy Judit
Velich Sándorné
Vizsolyi Gyuláné
Wolf Magdolna 1977/7025

7025 Könyvtáros I.

Acél Zsuzsanna
Antónia Zsuzsa
Arday Borbála 1976/meghalt
Babucsik Péter
Bacsi Lajos/1976
Barabás Katalin 1977/áth.
Baranyi Olga/1976
Bán Katalin
Bihari Anna/1976
1976/megsz.
Bóday Pálné 1977/áth.
Borsányi Ferenc

Borsányi Ferencné
Borza Ferenc 1977/7462
Buzás János
Czékli Béla 1976/áth.
Csajkovits Józsefné
1977/7026
Csákvári Elekné 1977/nyugd.
Dr. Csecserits Istvánné/1976
Dobay Miklósné
Falvainé Szabó Edit/1976
Farkas Ágnes 1977/7026
Farnady Lívia 1976/7026
Gál Júlianna
Glavina Zsuzsa
Gyórfi Erzsébet 1976/7026
Gyóriné Kiss Éva
Dr. Gyurján Istvánné
1977/7026
Haydené Kiss Zuzsa/1977;
1977/7026
Heltai János
Hernádi Lászlóné
Hollósy Erzsébet 1976/megsz.
Horváth Borbála/1976
Hübner Katalin 1977/áth.
Ily Lászlóné
Dr. Jáky Lászlóné 1977/7026
Kasánszky Zsombor
1977/7026
Keresztúrné Jónás Mária
1977/7462
Koffán Zsófia
Kopcsay Zsuzsa
Dr. Koroknai Ákosné
Kovács Árpádné 1977/áth.
Kovács Eszter 1976/kilépett
Köpecsi-Nagy Gáborné/1976
Kricsfalussy Lászlóné
1977/7026
Laczkó Katalin 1977/megsz.
Láng Tiborné 1976/7026
Dr. Lichtmann Tamás
Magyar Miklós Györgyné
1977/7026
Marillai Zsuzsa
Melegh Elek
Miszoglád Gábor/1976;
1977/részf.

Márai György 1976/7026;
1976/áth.
Morvai Zsuzsanna
Nagy László
Nagy Mária/1976
Nemeskürty Harriet
1976/áth.
Neumayer Katalin 1977/7026
Németh Borbála 1977/áth.
Németh Gabriella/1976
Németh Károlyné 1976/7026
Németh S. Katalin
Németi Andrásné/1977
Óvári Gézáne
Papp Andrásné 1977/7026
Pál Ágnes
Prepeliczay Györgyné
Révai Zsuzsa/1977
Révay Rita 1976/7026
Sajtós Endre
Sánta Mária 1976/áth.
Sárkány Mihályné/1976
Simon Jánosné
Sonnevend Péterné
Soós István/1976; 1976/áth.
Szalay G. Erzsébet/1976
Szónyi Éva 1977/7026
Takács Béláné 1977/7026
Dr. Tóth Lajosné
Vásárhelyi Judit
Veisse Istvánné 1977/7026;
1977/áth.
Velencei Katalin
Veöreös Enikő
Vissi Gézáne
Vona Katalin

7026 *Könyvtáros II.*

Ábry Béláné
Bali Judit
Balogh Andrásné
Balogh Márta/1977
Bangha Katalin
Dr. Barankay Bertalanné
Bálint Nagy Tünde
Bánfi Szilvia/1976
Belencsik Lajos
Bobik Zsuzsa 1977/megsz.

- Bodó Katalin
 Bozzay Éva
 Börzsönyi Judit/1976
 Eckstein Tibor 1976/megsz.
 Fajt Györgyi/1977
 Fellner Márta
 Gömbös Lajosné
 Gyorgyevics Tamásné
 Haász Erzsébet/1976
 Heimlich István
 Herboly Miklósné
 Herke Péter 1977/7462
 Homor Ferenc/1976
 Horváth Orsolya/1976
 Jáger Judit
 Jávör Judit
 Kocsy Lászlóné
 Komornik Zoltánné
 Korber Károlyné
 Kovács Adrienne
 Kovács Katalin/1976
 Kuczka Heléna/1977
 Kutasi Éva/1976
 Lauf Judit 1976/megsz.
 Liska Terézia 1976/kilépett
 Mártonffy Attila
 Nagy Sándorné
 Németh Zsuzsanna
 Nyilas Hajna/1976;
 1977/megsz.
 Dr. Pál Albertné
 Pehartz Lőrinc 1976/megsz.
 Ravasz Erzsébet
 Rácz Noémi/1977
 Sándor Istvánné
 Silber Iván
 Siklósi Györgyike
 Somorjai Olga
 Sopronyi János 1977/7462
 Sóvári Ferenc
 Szalay Márta
 Szatmári Beatrix/1977
 Szilágyi Péter/1976
 Tibolya Istvánné
 Tóth Árpád 1977/7462
 Török Sára/1976
 Turi Katalin
 Dr. Vajda Tádéné
- Vajnai Sándorné
 Vargha Zsoltné
 1976/nyugd.
 Ventura Eduárdné
 1976/nyugd.
 Zölde Kornélia
- 7029 *Könyvrestaurátor I.*
 Dr. Szabados Györgyné
 1977/7030
 Széll Marianne 1977/7030
- 7030 *Könyvrestaurátor II.*
 Czigler Mária
 Fodor Vincéné
 Gálos Gáborné
 Holtzinger Gáborné
 Hörömpöli Andrásné
 Koczka Katalin 1976/7469
 Krizka Györgyné 1977/7463
 Szésási Lászlóné
 Tábori Györgyné
- 7402 *Gazdasági igazgató I.*
 Fábry György
- 7403 *Gazdasági igazgató II.*
 Dr. Hernády Dénes
 1976/7404
 Szkladányi József/1976
- 7404 *Gazd. admin. osztályvezető*
 Mészáros Pálné
 Rakovszky Istvánné
- 7421 *Csoportvezető*
 Beöthy Bertalanné
 1976/7426
 Debulay Imréné 1977/7426
 Jávör Péterné
 Dr. Lakatos Lászlóné
 Malomsoki János
 Mayer János
 Mürschberger Ferencné
 1977/7468
 Radics Lajos

Rosta Lajosné
Samkó Ferencné 1977/7468

7422 *Főelődó I.*

Dr. Erényi Ivánné
Görgeyné Kovács Katalin
Mihály Józsefné
Monostory Jenő 1976/7426;
1977/nyugd.
Savanyó Rezsőné
Reisenleitner Lajosné

7423 *Főelődó II.*

Jánka Józsefné
Kiss Györgyné 1977/nyugd.
Nemere Zoltánné
Dr. Nyáry Gálné 1977/7424
Pintér Antalné
Tölgyesi Lászlóné 1977/7025
Vén Tiborné

7424 *Elődó*

Biegelbauer Pál
Bolgár Tamásné
Gaál Mária
Holló Csaba/1977
Járvás Andrásné/1977
Jenei Anna
Juhász Márta
Kléger István 1976/7462
Kling Jánosné 1976/meghalt
Kovács b. Istvánné
Dr. Kovács Mihályné
Kozák György
Kozma Endréné 1976/megsz.
Dr. Lugosi Andorné
Mohr Kálmán/1977
Pap Béláné/1977
Paulik Gyula/1976;
1977/felm.
Rákóczy Csabáné
Szemők Gabriella 1977/felm.
Szilvássy Istvánné
1976/7461
Tormási Istvánné
1977/megsz.
Zölde Istvánné

7425 *Műszaki ügyintéző I.*

Balassa Jenőné 1976/7426
Mencsik Pál

7461 *Könyvtári raktárvezető*

Barsin József
Bartok Péter
Benkő József/1977
Hegy Andrásné
Inotai István 1976/7462
Kassai Lajos 1976/7472
Kádár László
Kurecz Antalné
Nagy Zsigmond
Németh János 1976/nyugd.
Sefcsik Gyuláné
Szőke Józsefné
Tatai András

7462 *Könyvtári raktáros*

Balázsovits Mihály
Both Magdolna
Chapó Gertrúd/1976
Deák Sándor/1976
Előd Béla
Fráter Zoltán/1976
Greguss Sándor 1976/felm.
Hódy János
Holtzinger Gábor 1976/megsz.
Járfás Bálint/1977
Kalácska József/1977
Kiss József 1977/felm.
Koczkás Zoltán
Palkó István
Perjési István/1976;
1977/megsz.
Rásy Árpád
Sasfi Csaba 1976/megsz.
Somogyvári Gyula
Strupka József
Szpluvák István/1977
Tóth József 1977/felm.
Várszegi Róbert/1976

7463 *Könyvtári segédrestaurátor*

Beleznai László
Földessy Péter/1976

Horváth Pál/1976
Kálmán Péterné
Magyar Erzsébet

Vörösváry Hajnalka
Zséli Lászlóné

7468 *Kiemelt termelő szakmunkás*

Balázs Ferencné 1977/7469
Demjén Andrásné 1976/7469
Deutsch Dávid
Fodor Béla
Farkas Ottó
Gáspár Pál 1976/7469
Geröly Józsefné
Gyenge Sándorné 1976/7469
Horváth József
Horváth Miklósné 1976/7469
Németh Jánosné 1976/7469
Pápay Lajos
Reczetár Kálmán
Rothmeisel Károly
Schmidka Ferenc
Szabó Istvánné 1977/7469
Szendi Emma 1976/7469

7469 *Szakmunkás*

Fazekas Gáborné/1977
Hajdu Erzsébet
Halász Iván 1976/megsz.
Hollós János
Kalocsai László
Klenczner Lászlóné
Koncz Józsefné
Lohn Ágostonné 1977/áth.
Mayer Jánosné
Mazula Károlyné
Mirki Erzsébet
Molnár Csabáné 1976/megsz.
Molnár János/1977
Murányi Mihályné/1976;
1977/7471
Porpácz József 1977/megsz.
Rónay Éva
Selmeczi Ferencné 1976/megsz.
Stroh Tamásné
Szigetváry Lászlóné
Szombathelyi Judit/1977
Szuchovszky Zoltán
Urbányi Vilmos

7471 *Kisegítő I.*

Barnaföldi Gábor
Dr. Bartók György
Kaszás István
Selig Attila 1977/7472;
1977/kilépett
Sinkó Pálné
Szárász György
Szilágyi József
Tiszai István
Trencsényiné Varga Katalin
1977/7472

7472 *Kisegítő II.*

Balla Béláné/1976
Berey Béla
Berey Béláné/1976
Boda Józsefné
Boros Lajosné/1976
Chapó Márkné
Debreczeni Károlyné
Fogd Józsefné
Fordán Lajosné 1976/megsz.
Gajai Jánosné
Hajdu Sándorné
Hajós Csabáné 1976/7475
Horog Istvánné 1976/megsz.
Horváth Józsefné/1977
Horváth Lajosné 1976/megsz.
Horváth Péterné/1976
Husi Kálmánné
Korsch Zoltánné 1976/kilépett
Kuczog Lajosné
Kuti Jánosné/1976
Mészáros Mihályné
Mirki Györgyné
Molnár Béla
Molnár János 1976/nyugd.
Pálkás Istvánné
1976/megsz.
Piller Antalné
Pomothy László/1976;
1977/áth.

Pulai Károlyné
Pusztai Ervin/1977
Pusztai Istvánné
Rázga Emma 1977/megsz.
Rosta Jánosné/1976
Sutka Istvánné/1976
Szabó Károlyné/1977
Szerdai Tiborné 1976/7475
Szép Sándorné
Tóbiás Jánosné/1976
Urbauer Lászlóné/1977
Varga Sándorné

Gépkocsivezetők

Gera Antal 1976/kilépett
Kajári Endre/1976;
1976/megsz.
Ormos Péter/1977
Rétháti János
Rokolya Sándor 1976/felm.
Simon István/1976
Tokics Miklós/1976;
1977/felm.
Tózsér László

B) Könyvtártudományi és Módszertani Központ

7002 Igazgató II.

Papp István

7003 Főosztályvezető

Sallai István 1976/nyugd.

7005 Osztályvezetők

Bereczky László
Dr. Geró Gyula 1976/áth.
Horváth Tibor
Dr. Kamarás István
Dr. Katsányi Sándor
1977/7022
Pelejtej Tibor 1976/7006
Sárdy Péter
1977/áth. KM-hoz
Szente Ferenc
Vadász Ferencné 1976/nyugd.

7006 Osztályvezető-helyettes

Győri Erzsébet/1976,
1977/áth. KM-hoz

7021 Könyvtári csoportvezető

Gebri Mária 1976/áth.
Szinai Tivadarné 1976/7025,
1977/7024
Tremkó Györgyné/1977

7022 Tudományos főmunkatársak

Bereczky Lászlóné
Fodor András
Dr. Károlyi Zsigmondné
Dr. Kövendi Dénes
Dr. Tarr Lászlóné
Dr. Urbán László
Dr. Urosevics Daniló
a történelemtudományok
kandidátusa
Dr. Vargha Balázs 1977/áth.

7023 Tudományos munkatársak

Fogarassy Miklós
Gereben Ferenc/1977
Körtés Júlia
Dr. Nagy Attila
Nyakó István

7024 Főkönyvtárosok

Benkő Attiláné
Bobok Györgyné 1976/7026,
1976/áth.
Cholnoky Győző 1977/áth.
Csapó Edit/1976
Csoboth Attila
Dr. Czinner Tiborné
Havas Katalin
Kende Ferike 1977/nyugd.
Kiss Edit

Kovács Lászlóné/1977
Lakatos András/1977
Mándy Gábor 1976/7025
Dr. Meleg Antalné 1977/7025
Dr. Merényi Ferencné
1976/7025
Pintér Márta 1976/áth.
Sonnevend Péter
Török Sarolta
Vajda Kornél 1976/7025
Varga Ildikó/1977 OSZK-tól

7025 *Könyvtáros I.*

Cavalloni Gyöngyi 1976/7026
Hegyközi Ilona/1977
Jávori Ferencné
Jordán Katalin 1976/7026
Kulcsár-Szabó Ernő
Moór Istvánné
Pál Tiborné
Pásztor Györgyi

Sarlós Veronika
Szende Lászlóné 1977/7026

7026 *Könyvtáros II.*

Bertalan Béla/1976,
1976/áth.
Burda Melinda/1976,
1976/megsz.
Endrei Magdolna/1976,
1976/megsz.
Freisinger Jenő/1977
Kozákovics Endréné
Mikolai Ágnes/1976
Polgár Ernő 1976/megsz.
Sándor Éva/1976
Szabó Gáborné

7424 *Előadó*

Kovács Árpádné
Dr. Pákh Tiborné

A KÖNYVTÁR ÁLLOMÁNYA

	Állomány 1975. dec. 31.	1976/1977. évi gyarapodás ²	1976/1977. évi fogyaték	Állomány 1977. dec. 31.
Könyv ¹	1 798 932	79 107	6 007 ⁵	1 872 032
Időszaki kiadványok	195 711	9 509	59	205 161
Kézirat	462 518	46 369	—	508 887
Zenemű	99 567	6 731	—	106 298
Térkép	173 316	1 103	—	174 419
Kisnyomtatvány	2 060 148	102 404	37 834	2 124 718
Szabvány	49 052	3 054	—	52 106
Szabadalmi leírás	10 553	4 368	—	14 921
Kép, metszet	225 150	8 546	—	233 696
Mikrofilm neg. (címl. egység) ...	54 560	6 094 ³	—	60 654
Mikrofilm poz. (címl. egység) ...	46 016	5 284 ⁴	—	51 300
Dokumentációs neg. és diafilm ...	11 688	130	—	11 818
Hanglemez, hangszalag	6 073	862	—	6 935
Egyéb	17 930	53	—	17 983
Összesen:	5 211 214	273 614	43 900	5 440 928

Jelmagyarázat:

¹ Könyvtárunk „nagyállományaként” ismert könyvraktárában, így az állományi adatokban is, a könyvek, brosrák, jegyzetek, különlenyomatok egy egységben vannak és „könyvek” címen szerepelnek.

² A gyarapodás adataiban sem a műemlékkönyvtárak, sem a Könyvtártudományi és Módszertani Központ szakkönyvtárának adatai nem szerepelnek.

³ 2 409 187 mikrofilmkocka.

⁴ 3 117 932 mikrofilmkocka.

⁵ Ebből könyv 654, csoportos feldolgozású nyomtatvány 5353.

AZ 1976—1977. ÉVI GYARAPODÁS A BESZERZÉS MÓDJA SZERINT

Dokumentum	Vétel	Csere	Ajándék	Kötelespéld.	Saját előállítás	Összesen
Könyv	7 338	6 959	3355	60 998	457	79 107
Időszaki kiadvány	1 334	1 557	543	6 075	—	9 609
Kézirat	44 960	2	1385	—	22	46 369
Zenemű	874	107	983	4 750	17	6 731
Térkép	91	21	20	971	—	1 103
Kisnyomtatvány	6 133	3 095	1265	91 911	—	102 404
Szabvány	—	—	—	3 054	—	3 054
Szabadalmi leírás	—	—	—	4 368	—	4 368
Kép, metszet	6 965	171	547	863	—	8 546
Mikrofilm neg. (címl. egység)	1	1	26	—	6 066	6 094
Mikrofilm poz. (címl. egység)	1	2	23	—	5 258	5 284
Oktató diafilm (címl. egys.)	—	—	—	130	—	130
Hanglemez, hangszalag	374	138	16	334	—	862
Egyéb	—	—	53	—	—	53
Összesen:	68 071	12 053	8216	173 454	11 820	273 614

A GYŰJTEMÉNYEK HASZNÁLATA 1976—1977-BEN

Olvasótermek forgalma	Használók száma	Használt egységek száma
Beiratkozott olvasók	26 587	
Napi jeggyel olvasók	486	
Központi olvasótermek		
Könyvek	78 105	255 261
Időszaki kiadványok	44 203	162 818
Különgyűjtemények		
Kézirattár	3 257	68 252
Régi Nyomtatványok Tára	2 205	8 901
Kisnyomtatványtár	300	264 523
Színháztörténeti Tár	838	146 690
Térképtár	349	5 284
Zeneműtár	2 266	17 114
Zárolt Kiadványok Tára	2 273	13 380
Összesen:	133 796	942 223

A KÖNYVTÁR KIADVÁNYAI

1976 folyamán jelentek meg:

a) Önálló kiadványok

1. *Az Országos Széchényi Könyvtár. A Magyar Nemzeti Könyvtár.* [Illusztrált tájékoztató.] (Szerk.: NÉMETH Mária.) 2. kiad. Bp. 1975 [1976]. Egyetemi ny. 46 l., 28 t. B/5 méretben, 1990 példány.
— Ua. orosz nyelven 500 példányban, angol nyelven 1500 példányban, német nyelven 1500 példányban és francia nyelven 600 példányban.
2. *Magyar könyvészet 1971. A Magyarországon megjelent könyvek és térképek szakosított címjegyzéke.* 1—2. köt. (Fel. szerk.: RAJOS Ferencné.) Bp. 1974 [1976]. 1246 l. A/4 méretben, 1500 példány.
3. *Magyarországi irodalom idegen nyelven. A hazai szépirodalom fordításainak bibliográfiája. 1945—1968 közötti kiadások.* (Szerk.: FAJCSÉK Magda, SZILVÁSSY Zoltánné.) Bp. 1975 [1976]. OMKDK

soksz. 798 l. B/5 méretben, 1800 példány. E kiadványunk a Szerzői Jogvédő Hivatal közreműködésével készült.

4. *Kurrens külföldi időszaki kiadványok a magyar könyvtárakban. Lelőhelyjegyzék 1974–75.* Bp. 1976. 1089 l. B/5 méretben, 900 példány.
5. BÉRI Gézáné: *Tájékoztató a Könyvek Központi Katalógusáról.* Bp. 1976. 30 l. B/5 méretben, 500 példány.
6. *Az Országos Széchényi Könyvtár mikrofilm jegyzékei. Új sorozat.* Szerk. ÓNÓDY Miklós. *Időszaki kiadványok I.* Összeáll.: B. LAKATOS Éva. Bp. 1975 [1976]. 99 l. A/4 méretben, 520 példány.

b) *Időszaki kiadványok*

7. *Magyar Nemzeti Bibliográfia. Bibliographia Hungarica.* 31. évf. 1–24 szám. 918 l. A/4 méretben, 1300 példány.
8. *Magyar Zeneművek Bibliográfiája. Bibliographia Notarum Musicarum Hungaricarum. A Magyarországon megjelenő zeneművek és zenei hanglemezek címjegyzéke.* A Magyar Nemzeti Bibliográfia melléklete. 7. évf. 1–4 szám. 87 l. A/4 méretben, 1300 példány. Az éves betűrendes mutató a 4. számmal egybekötve.
9. *Magyar Folyóiratok Repertórium. Repertorium Bibliographicum Periodicorum Hungaricorum.* 31. évf. 1–24 szám. 1176 l. A/4 méretben, 1150 példány.
10. *Magyar Folyóiratok Repertórium. Repertorium Bibliographicum Periodicorum Hungaricorum. (Betűrendes mutató) 1974.* Bp. 1976. 309 l. A/4 méretben, 1150 példány.
11. *Hungarica Külföldi Folyóiratszemle. (Hungarica. Repertorium Bibliographicum extra Hungariam.)* 6. évf. 1–4 szám. 270 l. A/4 méretben, 650 példány.
12. *Külföldi Magyar Nyelvű Folyóiratok Repertórium. Repertorium Bibliographicum Periodicorum extra Hungariam lingua Hungarica Editorum. A külföldi magyar nyelvű folyóiratokban megjelenő cikkek és recenziók válogatott, annotált címjegyzéke.* 5. évf. 1–4 szám. 194 l. A/4 méretben, 600 példány. Az éves betűrendes mutató külön füzetben, 52 l.
13. *Külföldi Társadalomtudományi Kézikönyvek. Országos gyarapodási jegyzék.* 1975/1 szám. 290 l. A/4 méretben, 260 példány.
14. *OSZK Híradó.* 19. évf. 1–12 szám 5 füzetben. 216 l. A/4 méretben, 600 példány.

1977 folyamán megjelent kiadványok:

a) *Önálló kiadványok*

1. *A zirci Reguly Antal Múemlék Könyvtár.* [Illusztrált tájékoztató.] Bp. 1977. Révai ny. 24 l. Hajtogatott kivitelben, 20 000 példány. — Ua. német nyelven, 5000 példány.

- mutató külön kötetben, 48 l. Előzmény: *Külföldi Magyar Nyelvi Folyóiratok Repertoriuma. Repertorium Bibliographicum Periodicorum extra Hungariam lingua Hungarica Editorum.*
14. *Külföldi Társadalomtudományi Kézikönyvek. Országos gyarapodási jegyzék.* 1975/2 szám, 1976/1 szám és 1976/2 szám. 627 l. A/4 méretben, 350 példány.
 15. *OSZK Híradó.* 20. évf. 1—12 szám 6 füzetben. 276 l. A/4 méretben, 750 példány.

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БИБЛИОТЕКИ ИМЕНИ СЕЧЕНИ ЗА 1976/77 ГОДЫ

За истекший двухлетний период библиотека продолжала осуществление тех реформ, подготовка которых была начата ещё в начале 70-ых годов и завершение которых намечается на конец десятилетия. В результате в 1978 году уже налажен регулярный выпуск составляемой на ЭВМ на основе системы ЮНИМАРК национальной библиографии. Осуществление этих реформ обеспечит рационализацию традиционных библиотечных процессов, а также подключение к международным информационным системам посредством принятия международных стандартов.

В 1977 году наша библиотека праздновала 175 годовщину своего основания. В 1802 году граф Ференц СЕЧЕНИ своим частным собранием заложил основу не только национальной библиотеки, но и венгерских музеев, с национальным музеем во главе. В сентябре 1977 г. Государственная библиотека им. Сечени и Венгерский национальный музей торжественно отметили свой общий юбилей и организовали совместную выставку.

В 1976 году с кончиной заместителя главного директора доктора Гезы ШЕБЕШТЬЕНА нас постигла тяжёлая утрата. На протяжении своей почти 20-летней деятельности в Национальной библиотеке он не раз был инициатором работ, явившихся поворотным пунктом в жизни библиотеки, таких как, например, автоматизация библиотечных процессов. В лице Гезы ШЕБЕШТЬЕНА Венгрия потеряла своего наиболее выдающегося библиотечного специалиста, которого хорошо знали и на международных форумах и кто неустанно трудился ради сотрудничества библиотек в международных масштабах.

Организация и комплектование фондов

Таблицы 1 и 2 содержат данные по комплектованию фондов.

Всё больше внимания уделялось одной из фундаментальных задач национальной библиотеки — сбору хунгарикумов. Была разработана инструкция по сбору документов-хунгарикумов, определённые усилия были направлены на пополнение пробелов в ретро-спективных материалах. В настоящее время перерабатывается „Инструкция по профилю“ библиотеки.

Поступление обязательных экземпляров обеспечило сбор отечественной печатной продукции. Зарубежный материал — согласно профилю библиотеки —, помимо хунгарикумов, состоял прежде всего из фундаментальных общих настольных книг и справочников, а также справочных трудов по общей истории, литературоведению и истории книгопечатания.

Фонд рукописей удалось пополнить тремя средневековыми кодексами, а также значительным числом рукописных источников нового времени, в том числе рукописи, письма из наследия выдающихся венгерских учёных и писателей 19 и 20 века. Наиболее значительной музыкальной рукописью явился до сих пор не известный автограф Моцарта. Собрание старых печатных изданий пополнилось двумя произведениями.

За двухлетний период фонды библиотеки пополнились 79 107 книгами, 9509 годовыми комплектами периодических изданий, 46 369 рукописями и 138 629 другими документами, то есть всего 273 614 библиотечными единицами.

Вскрытие содержания, каталоги

Новые задачи, вытекающие из модернизации рабочих процессов, из сотрудничества в рамках страны и прежде всего из международного библиотечно-информационного сотрудничества, ставят новые требования перед традиционной деятельностью по обработке текущих книг и периодических изданий. В 1976 году в единых организационных рамках была объединена обработка книг и периодических изданий, что потребовало значительного числа организационных реформ. В этом же году началась рекатегоризация полных фондов журналов и газет, уже на основании новых, унифицированных в международном порядке правил (ISBD/S). Для национальной библиографии с 1976 года производилась двойная обработка книг: помимо традиционного описания данные заносились на рабочие листы ЭВМ, также согласно ISBD/M. С введением системы стало непрерывным построение каталогов в порядке номеров ISBN и ISSN. Продолжались работы по реконструкции старых каталогов библиотеки.

С 1977 года наша библиотека подключилась к Library of Congress Shared Cataloguing Program. Библиотека им. Сечени взяла на себя работу по отбору и каталогизации книг, эти книги поставляются в Вашингтон через внешнеторговое предприятие „Культура“.

Результатами проводимых в специальных собраниях работ по описанию фондов пользуются прежде всего при обработке текущего комплектования, но ведутся работы и по составлению печатных каталогов, содержащих фонды этих собраний. Собрание рукописей подготавливает новый том каталога латинских кодексов, а Собрание старых печатных изданий работает над выпуском каталога собрания „антиква“.

Библиографическая работа

Регулярно выпускались периодические издания из системы „Венгерской национальной библиографии“, хотя в их названии, структуре и содержании произошли определённые изменения, обусловленные частью переходом на машинную обработку, частью новыми правилами разграничения монографий и периодических изданий. Было расширено и содержание текущих библиографий, регистрирующих зарубежные хунгарикумы.

Приближается к завершению автоматизация национальной библиографии на основе системы ЮНИМАРК, в 1977 году были изданы пробные выпуски, и в будущем году будет осуществлена полная автоматизация. Новая система улучшит главным образом положение с кумуляциями, где в последнее время наблюдалось уже значительное отставание. (В указанный период были выпущены номера за 1971 и 1972 гг. годичной „Венгерской библиографии книг“. В настоящее время подготавливаются дальнейшие тома, а также кумуляция за 1961—1970 гг.)

В области ретроспективных библиографий продвинулись работы по подготовке цикла за 1921—1944 гг., на 1980 год намечено начало выпуска приблизительно 10-томной серии. Успешно продолжался учёт изданий 18 века, за два года в Венгрии и за границей было зарегистрировано 40 000 экземпляров. (Всего к концу 1977 года было взято на учёт почти 90 000 экземпляров.) Заканчивается и редакция 2 тома *Старых изданий Венгрии* (1601—1635 гг.).

В качестве специальной библиотеки венгерского литературоведения Библиотека им. Сечени взяла на себя издание годичной библиографии литературы и литературоведения. Первым появится материал за 1976 год в 1978 году.

Наша библиотека продолжала участвовать в международных библиографических работах (RISH, IBNB и т. д.). В области международного библиографического учёта сериальных изданий мы также выполняли свои обязательства по отношению к парижскому центру ISDS и московскому региональному центру АСРПИ, через наших специалистов активно участвуя в развитии этих систем.

Обслуживание читателей, справочная служба

Нашу библиотеку посещает почти 65 000 читателей в год; им выдаётся приблизительно 4—500 000 библиотечных единиц. (Большое число приходящегося на одного читателя библиотечных единиц возникает в результате того, что отдельные листки Отдела плакатов

и малых печатных изданий и Отдела рукописей считаются библиотечными единицами.) В год записывается примерно 13 000 читателей.

Обслуживание читателей становится всё более затруднительным: то, что почти половина фондов размещена в уже готовых складах нового здания, замедляет обслуживание, а в частых перевозках материал портится.

Задачей Справочной службы является прежде всего информирование читателей относительно национальной литературы, составление библиографий в этой области. Было дано значительное число качественных справок как отечественным, так и зарубежным учреждениям и частным лицам.

Размещение и охрана фондов, репрография

Продолжалась перевозка фондов в уже готовые склады нового замкового здания библиотеки. В результате этого расставлены по полкам все документы, до сих пор хранившиеся во внешних складах в неблагоприятных условиях. В настоящее время перевезена почти половина фондов, и эта часть с комплектованием будет продолжать увеличиваться. Связь между функционирующей в центральном здании читательской службой и замковыми складами представляет всё большую трудность при обслуживании читателей.

Охрана фондов (переплёт, реставрация, микрофильмизация) в количественном отношении принесла более скромные результаты, чем в предыдущие два года, чему причиной была проводившаяся реконструкция помещений, которая затрудняла непрерывную работу. С целью охраны фондов было снято на микрофильм 3,6 миллионов страниц венгерских газет (1,6 негативных кадров), было сделано 0,6 миллионов снимков с материала специальных собраний (рукописей, музыкальных изданий и т. п.). Всего было сделано 2,9 миллионов читательских позитивов. Значительно возросло число сделанных в качестве услуги — по заказу — микрофильмов (за два года было сделано 1,8 миллиона кадров читательских позитивов.) Значительно и число прочих репрографических услуг (размножение, копии на ксероксе, фотокопии и т. д.).

Межбиблиотечные (центральные) службы

В конце 1977 года в Венгрии вышел новый указ об обязательных экземплярах, в разработке которого активно участвовали специалисты нашей библиотеки. Вступающий в силу в 1978 году указ принесёт изменения прежде всего в распределении обязательных экземпляров, делая упор на снабжение соответствующих отраслевых библиотек, и прежде всего нестоличных. В 1976/77 гг. из поступивших более, чем двух миллионов обязательных экземпляров более одного миллиона было разослано другим библиотекам.

Упрочилась система ISBN, в 1977 году профессиональные издательства уже 97,3% своих изданий снабдили ISBN. В 1977 году была введена и международная стандартная нумерация сериальных изданий (система ISSN).

В Сводном каталоге книг было начато проведение различных реформ (разграничение профиля, организационные усовершенствования и т. п.). В настоящее время почти 100 будапештских и 50 провинциальных библиотек постоянно присылают в состоящий из приблизительно 3 миллионов карточек каталог библиографические данные материала, поступившего к ним из-за границы. В качестве новой службы был начат в 1976 году выпуск справочника местонахождения под названием *Зарубежные общественно-научные книги*, два раза в год информирующего о новых поступлениях в венгерские библиотеки.

В содержащем почти 60 тысяч названий Сводном каталоге зарубежных журналов было зарегистрировано 150 000 дополнительных данных. В 1976 году был опубликован справочник *Текущие зарубежные периодические издания в венгерских библиотеках 1974/75* сообщающий о местонахождении почти 16 с половиной тысяч зарубежных изданий. Продолжались работы по подготовке ретроспективного справочника местонахождения зарубежных периодических изданий.

Служба Межбиблиотечного абонемента стремилась ускорить делопроизводство посредством усовершенствования и усиления контроля внутренних рабочих процессов, чтобы лучше отвечать всё возрастающим требованиям. Были приняты меры к децентрализации заграничного межбиблиотечного абонемента, опять-таки направленные на ускорение обслуживания. Оборот службы в 1976 году возрос на 4,7, а в 1977 году — на 9,3%.

В службу Международного обмена за два года поступила 41 тысяча книг, 21 тысяча официальных публикаций и 3600 годовых комплекта периодических изданий. Почти пятая часть материала осталась в фондах Библиотеки им. Сечени, остальные издания были разос-

ланы в отечественные библиотеки по профилю. Были достигнуты значительные результаты в приобретении через международный обмен зарубежных материалов, относящихся к Венгрии (хунгарикумов).

Центр лишних экземпляров за два года поставил 125 отечественным библиотекам почти 47 тысяч библиотечных документов. Приблизительно 10 тысяч документов было передано на международный обмен или на продажу за границу. Начат сбор материала для центрального книгоохранилища.

В качестве новой задачи библиотека взяла на себя построение и ведение библиотечного кадастра страны.

Планирование, развитие, автоматизация

На основании десятилетнего (1971—1980) перспективного плана развития библиотеки был разработан пятилетний план-график на период 1976—1980 гг. На этот же период имеется и план проводимых в библиотеке научно-исследовательских работ. В 1976 году вышел и новый закон о библиотеках, уделяющий особое внимание задачам национальной библиотеки.

В области автоматизации, во время подготовки машинного выпуска Венгерской национальной библиографии уже приступили к решению проблемы центрального снабжения библиотек каталожными карточками. Описание будет производиться на основании записей национальной библиографии. Проводятся эксперименты и в области решения текущей машинной регистрации периодических изданий.

В 1976/77 гг. в библиотеке с помощью внештатных специалистов была проведена разносторонняя экспертиза, результаты которой помогут в разработке планов развития. В процессе этой экспертизы было проведено исследование и оценка традиционных рабочих процессов библиотеки в перспективе комплексной автоматизации.

Участие в международных информационных системах Международные связи

Мы по-прежнему активно участвовали в работе Международной системы научной и технической информации стран-членов СЭВ-а. Теоретическая работа наших сотрудников в большой мере содействовала в заложении методических основ отдельных областей (стандартизация, обменный формат). В рамках Автоматизированной системы регистрации периодических изданий (АСРПИ) мы выполнили взятые на себя обязательства, внося конструктивный вклад в дальнейшее развитие системы.

Стали более тесными наши связи с парижским международным центром ISDS (International Serials Data System). Наша библиотека в качестве национального центра непрерывно передаёт парижскому центру библиографические данные венгерских серийных изданий. Мы и непосредственно участвуем в руководстве этой системой: в 1976 году наш сотрудник был избран членом Административного совета ISDS. В 1977 году Венгрия через Библиотеку им. Сечени и официально примкнула к ISDS.

Мы также подключились к работе программы Universal Bibliographic Control. Специалист нашей библиотеки участвовал в Рабочей группе ISBD/S, активно выступая на её заседаниях в Брюсселе в 1976 и в Лозанне в 1977 году. Два сотрудника представляли нашу библиотеку на парижском заседании Международного конгресса по национальным библиографиям в 1977 году, которому предшествовало совещание специалистов социалистических стран по национальным библиографиям в Будапеште. Наш сотрудник представлял Венгрию на заседании ISO в 1977 году в Лондоне. На юбилейном брюссельском конгрессе IFLA Библиотека им. Сечени была представлена главным директором доктором Магдой ЙОБОРУ.

Во всё более тесном сотрудничестве национальных библиотек социалистических стран наибольшее внимание уделялось совещаниям специалистов, проведение которых было начато уже в предыдущие годы. Мы участвовали в заседаниях рабочих комиссий по комплектованию фондов библиотек, национальным библиографиям, сводным каталогам и межбиблиотечному абонементу, своей теоретической и методической деятельностью внесли наш вклад в их работу. Началась работа по кооперированию научных работ в области библиотекосведения, где в первую очередь разрабатывается модель национальной библиотеки в развитом социалистическом обществе. Наша библиотека участвует в работах, координируемых московской Библиотекой им. Ленина.

Мы продолжали участвовать в работе AIBM (Association Internationale des Bibliothèques Musicales), особенно в библиографических работах организации (RISM, RILM,

МІС). В 1977 году руководство Венгерской национальной комиссией АІВМ перешло из Музыкального собрания нашей библиотеки в Библиотеку Консерватории, и таким образом уменьшился круг нашей организационной деятельности и сократилась наша роль. Осенью 1977 года в Будапеште на трёхстороннем австрийско-чехословацко-венгерском совещании было принято решение о более тесном сотрудничестве этих стран в рамках RISM.

В 1977 году Библиотека им. Сечени стала членом новой международной организации, IADA (Internationale Arbeitsgemeinschaft der Archiv-, Bibliotheks- und Graphikrestauratoren).

Продолжали развиваться непосредственные связи с библиотеками социалистических стран, за исключением Румынии. В 1976 году снова возросло число учреждений, с которыми практикуется обмен стажёрами (Краков, Библиотека Университета им. Ягелло). Большинство командировок с нашей стороны организовывалось с целью розыска и учёта находящихся за границей хунгариков.

Шесть наших сотрудников получали стипендии для работы в странах Западной Европы. За два года наши работники приняли участие в 49 международных совещаниях, в 35 случаях в соседних социалистических странах, в 14 случаях в странах Западной Европы. Общее число заграничных поездок в 1976/77 гг. было 136, из этого в социалистические страны — 113. На более длительное пребывание за два года из-за границы было принято 72 библиотекаря.

THE ACTIVITIES OF THE NATIONAL SZÉCHÉNYI LIBRARY IN THE YEARS 1976—1977

In the past two-year period the Library continued the implementation of the reforms started in the early 1970s, whose conclusion is expected by the end of the present decade. As a result from 1978 the national bibliography is to appear regularly in a computerized form, based on the UNIMARC system. The completion of these reforms will lead to the modernization of traditional library work, to compliance with international standards and consequently to participation in the various international information systems.

The year 1977 was the 175th anniversary of the foundation of the Library. It was in 1802 that Count Ferenc SZÉCHÉNYI presented his private collection to the nation so that it could form the basis of a larger collection of nationwide significance. In this way 1802 is not only the foundation date of our library, but the birth of all the Hungarian museums, and primarily of the National Museum, is connected with this donation. In October 1977 the National Széchényi Library and the Hungarian National Museum jointly celebrated the anniversary and marked it with a joint exhibition.

The death of Dr. Géza SEBESTYÉN, Deputy Director-General of the Library, in 1976 was a very serious loss for the institution. During the nearly two decades of his activities in the Library he initiated and started many programmes, including mechanization and computerization, which represent milestones in the life of the national library. Dr. SEBESTYÉN was an outstanding personality and expert in Hungarian librarianship, who was also well-known and estimated on the international scene, and was an indefatigable worker in the cause of inter-library co-operation.

Acquisitions, the augmentation of the holdings

The numerical details of the increase in the holdings are supplied in Tables 1 and 2 respectively.

We are laying increasing stress on one of the basic functions of the Library, the collection of *Hungarica*. We have elaborated guidelines for their collection, and have

made efforts to fill in the existing gaps. In this respect the Regulations of the Sphere of Collection is under review.

The delivery of deposit copies ensures that the printed production of the country will reach the Library. Foreign acquisitions other than *Hungarica* centred on reference works of a general nature and on basic works in history, literature, library and book history.

The Department of Manuscripts increased its holdings with three mediaeval codices and with a large number of modern manuscript sources, mainly the literary legacies (papers) of outstanding Hungarian authors and scholars from the 19th and 20th centuries. From the new musical manuscripts an unknown autograph of Mozart stands out. Our collection of incunabula increased with two pieces.

During this two-year period the holdings grew with 79.107 books, 9.509 volumes of periodical publications, 46.369 manuscripts and 138.629 other documents, all together with 273.614 library units.

The presentation of the holdings. Catalogues

The traditional way of the procession of modern books and periodicals is not free from the impact of modernization. New tasks, and especially the requirements of inter-library and international co-operation are responsible for the changes, for the additions. In 1976 we united the processing of books and periodicals in a common organizational framework, combining it with a number of reforms in the work-process. In the same year the recataloguing of the complete holdings of newspapers and periodicals was commenced, already in accordance with the new, unified international standards (ISBD/S). From 1976 the processing of books which appear in the national bibliography was performed parallelly: in the traditional way and on a data sheet suitable for use by a computer, in compliance with the standard ISBD/M. With the introduction of the ISBN system we have set up catalogues in the order of the ISBN and ISSN numbers respectively. The reconstruction of the older catalogues of the library continued.

In 1977 the Library joined the shared cataloguing program of the Library of Congress. We are selecting and cataloguing the books, which are then sent to Washington D.C. by the Kultura Foreign Trading Company.

In the case of the special collections most of the work is taken up by the processing of the current acquisitions, but preparations are under way for the production of printed catalogues, which would make the material more accessible. The Department of Manuscripts is preparing the next volume of the catalogue of Latin codices, while the Department of Old Books is to publish a catalogue of its *antiqua* collection.

Bibliographical work

The current periodic publications that make up the system of the Hungarian National Bibliography appeared regularly, but there were changes in their titles, structures and contents. These were necessitated partly by the approaching switch to a computer produced bibliography, and partly by the new regulations for distinction between monographs and periodical publications. The material dealt with by the current bibliographies registering foreign *Hungarica* was increased in scope.

The computerization of the national bibliography based on the UNIMARC system is nearing completion. The first machineproduced bibliographies, still experimental, came out in 1977, and full automatization is to be achieved by 1978. The first beneficial effects of the new system will appear in the field of cumulations: here the time-lag has become considerable and the yearly volumes of the National Bibliography for 1971 and 1972 appeared only in 1976 and 1977 respectively. The next volumes, as well as the cumulation for the period 1961-1970 are under preparation.

The retrospective national bibliography for the period 1921-1944 is in an advanced stage, the publication of the series (planned for ten volumes) is to start in 1980. The registration of the 18th century publications continued and the number of copies registered grew from 50,000 to 90,000. The second volume of the *Old Hungarian Prints* is also near completion.

The National Széchényi Library acts as the special library for Hungarian literature. In accordance with this function it has decided to publish a yearly bibliography on that subject. First the volume covering 1976 will appear in 1978.

The Library continued its participation in the various international bibliographical undertakings, e.g. RISM, IBHB, etc. We have also met our obligations for the international registration of periodical publications (both for the ISDS centre in Paris and the regional ASRPI centre in Moscow. Our specialists are also contributing to the further development of these systems.

Reference Service

On average the Library is used by 65,000 readers yearly, who use about 4–500,000 units. (The high number of units used by a person is explained by the nature of the collections at the Departments of Posters and Small Prints and of Manuscripts resp., where many one-leaf units are used.) The number of readers registered in a year is about 13,000.

The serving of the readers is becoming more and more difficult, as about one half of the complete holdings is stored on the stacks of the new building under construction. This fact slows down service and does damage to the material.

The Reference Service considers its primary duty to give information and bibliographical advice on the literary production of Hungary. A number of high-quality answers are being sent to institutions and individuals both at home and abroad.

Storage, conservation and reproduction

The stacks in the new building of the Library in the *Vár* (Castle) are being put into use. All the books which had been kept in various stop-gap storing places under unfavourable conditions (making up nearly 50 per cent of the complete holdings), are now on shelves. But transport between the central reading rooms and the stacks in the new building is becoming increasingly difficult.

The numerical data on conservation (binding, restoration, microfilming) falls behind the figures of the previous years, since the reconstruction and modernization of the premises hindered work. Under the programme of the protective microfilming of the Hungarian newspapers 3.6 million newspaper pages were filmed on 1.6 million negative microfilm frames. Another 0.6 million frames were taken from the material of the special collections (manuscripts, musical notes, etc.). 2.9 million positive frames were prepared for the readers' use. Microfilming on orders also increased and 1.8 million positive frames were made during the period. The other reproduction services (multiplication, Xeroxing, photocopying) also reached considerable proportions.

Inter-library (central) services

At the end of 1977 a new law was passed regulating the delivery of deposit copies. The specialists of the Library played a not inconsiderable part in its drawing up. The new law, which comes into force in 1978, makes changes mainly in distribution and provides better supply for the special libraries, mainly for those outside Budapest. In 1976/77 out of more than two million deposit copies we distributed more than one million between the various other libraries.

The ISBN system was consolidated and 97.3 per cent of the publications of the professional publishing houses appeared with an ISBN. In 1977 the system of international identification numbers was extended to the periodical publications as well (ISSN).

A series of reforms got under way in the Union Catalogue of Books, e.g. the delimitation of its terms of reference, the reorganization of the work, etc. To-day about 100 libraries in Budapest and 50 from the countryside place the bibliographical data of their foreign acquisitions at the disposal of this central service, which now contains about three million cards. In 1976 a new service was introduced, the publication of a location list entitled *Foreign Works of Reference in the Social Sciences*, whose yearly two issues give current information on the new works falling under this category, which reach the various Hungarian libraries and institutions.

The Union Catalogue of Foreign Periodicals contains about 60,000 titles. During the period covered it entered 150,000 additional data into its registers. A location list entitled *Current Foreign Periodicals in the Hungarian Libraries, 1974/75* came out in 1976, which gives information on about 16,500 titles. Work on a retrospective location list of foreign periodicals in the Hungarian libraries continued.

The Inter-Library Loan Service tried to speed up work by reorganizing its internal administration in order to meet the increasing amount of demands better. Steps were taken for the decentralization of loans (and borrowings) from and to abroad, which will also contribute to a more rapid service, to the settling of the requests. The turnover of the service in 1976 increased by 4.7 per cent and by another 9.3 per cent in 1977.

During these two years the International Exchange Service received 41,000 books, 21,000 official prints, and 3,600 volumes of periodical publications. About one fifth of this material was kept by the Széchényi Library, the rest was distributed between the relevant special libraries. The Service had good results in obtaining documents of Hungarian concern (*Hungarica*).

The Excess Copies Centre forwarded about 47,000 library units to 125 Hungarian libraries in the two years. The number of works made available for international exchange and foreign sale was about 10,000. The collection of the material for the national storage library was started.

A new task was accepted by the Library in the decision to set up a national register of all the libraries of Hungary and to keep it up-to-date.

Planning, development, computerization

On the basis of the ten-year long term development plan of the library (1971–1980) the operative plan for 1976–1980 was prepared. For the same period a five-year plan for research and scholarly activity was also drawn up. 1976 was the year when the new Library Law was enacted, which assigns important tasks to the national library.

In connection with the work on a machine-produced national bibliography we have started to tackle the problem of the central distribution of catalogue-cards. The records made for the national bibliography will serve as basis for the descriptions. There are experiments also for the current registration of periodical publications by computer.

The elaboration of development plans will be greatly facilitated by the results of the large-scale survey carried on in the library in 1976–1977 by outside experts. It has made a critical evaluation of the traditional work processes of the Library from the perspective of overall mechanization and computerization.

Participation in international information systems. International relations

Our active participation in the International Scientific and Technological Information System of the C.M.E.A. (Comecon) countries continued. Members of our staff made an important contribution especially in the field of theory and methodology (e.g. standardization, communication format). We have met our obligations under the Automated Registration system for Periodical Publications (ASRPI) and took part in the further development of the system.

Our relations with the international centre of the ISDS (International Serials Data System) in Paris have become closer. The Library acts as national centre for the ISDS and regularly sends the bibliographical data of the Hungarian periodical publications to Paris. We are also directly involved in the management of the system: a staff-member of the Library was elected member of the Administrative Council of the ISDS in 1976. In 1977 Hungary (represented by the National Széchényi Library) officially joined the ISDS.

We have also joined the programme of the Universal Bibliographic Control. An expert from our Library took part in the ISBD/S Working Group and attended its 1976 Brussels and 1977 Lausanne session. We sent two representatives to the 1977 Paris session of the International Congress on National Bibliographies. Previous to that experts of the socialist countries on national bibliographies had a meeting in

Budapest. The Hungarian representative of the 1977, London sitting of the ISO was also from our Library. The National Széchényi Library was represented on the 1977 jubilee congress of the IFLA in Brussels by the Director-General, Dr. Magda JÓBORÚ.

The increasingly close cooperation of the national libraries of the socialist countries was manifested in the continuation of the meetings of working groups on acquisitions in the national libraries, national bibliographies, union catalogues, and interlibrary loan. Cooperation also started in the field of research. The first subject is the model of the national library in advanced socialist society. Research is directed by the Lenin Library in Moscow, and the Széchényi Library is collaborating in it.

We continued to participate in the work of the AIBM (Association Internationale des Bibliothèques Musicales), especially in its organized bibliographical undertakings (RISM, RILM, MIC). From 1977 the direction of the Hungarian national committee of the AIBM was handed over by the Music Collection of our Library to the Library of the Academy of Music, consequently our organizing work and role decreased. In the autumn of 1977 there was a Czechoslovak—Austrian—Hungarian conference where agreement was reached on the closer cooperation of the three countries in the field of RISM.

In 1977 the National Széchényi Library joined a new international organization, the IADA (Internationale Arbeitsgemeinschaft der Archiv-, Bibliotheks- und Graphikrestauratoren).

Direct bi-lateral contacts with the fellow-institutions of the socialist countries showed further development, with the exception of Rumania. In 1976 we agreed upon personal exchanges with the Library of the Jagello University in Cracow. Our foreign visits aimed mainly at locating and registering *Hungarica* materials.

Six members of our staff received scholarships for research in Western European countries. During the two years representatives from the Library attended 49 international meetings, 35 in the neighbouring socialist countries, 14 in Western European ones. Taken together in 1976/77 136 journeys were made on behalf of the Library, 114 to socialist countries. During the period we received 72 librarians for longer visits.